



VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Mari Mäenpää

MEDIAKASVATUKSEN TOTEUTUS VARHAISKASVATUKSESSA

Sosiaali- ja terveysala
2011

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Mari Mäenpää
Opinnäytetyön nimi	Mediakasvatuksen toteutus varhaiskasvatuksessa
Vuosi	2011
Kieli	suomi
Sivumäärä	46 + 3 liitettä
Ohjaaja	Hans Frantz

Media näkyy ja vaikuttaa elämässämme nykyaikana paljon. Erilaiset mediatuotteet ja medialaitteet ympäröivät meitä ja niitä käyttävät yhä nuoremmat lapset. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli vertailla kahden kaupungin kokemuksia mediakasvatuksesta.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys käsittelee mediakasvatusta ja sen toteuttamista varhaiskasvatuksessa sekä median vaikutuksia lapsiin. Tutkimus suoritettiin kyselylomakkeilla, jotka lähetettiin kahteen päiväkotiin, Hämeenlinnaan ja Vaasaan. Opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat media, mediakasvatus, varhaiskasvatus ja kriittinen medialukutaito.

Tutkimuksessa selvisi, että mediakasvatusta toteutetaan ryhmissä satunnaisesti. Mediakasvatus määriteltiin pääasiassa erilaisiksi mediavälineiksi, sen sijaan, että sitä olisi pohdittu kasvatuksellisenä toimintana. Vain yksi vastaaja oli saanut koulutusta mediakasvattamisesta ja vain puolella vastaajista löytyi halukkuutta koulutuksen saamiseen. Vastaajista 77 % sanoi havainneensa lapsissa liiallisen median käytön merkkejä ja vain 46 % keskusteli mediavanhemmudesta vanhempien kanssa. Käytetyimmät mediavälineet olivat kamera, CD-soitin sekä kuva- ja satukirjat.

Avainsanat	media, mediakasvatus, varhaiskasvatus, kriittinen medialukutaito
------------	--

ABSTRACT

Author	Mari Mäenpää
Title	Media Education in Early Childhood Education
Year	2011
Language	Finnish
Pages	46 + 3 Appendices
Name of Supervisor	Hans Frantz

Nowadays media shows and affects our lives a lot. Different kinds of media products and media devices surround us and younger and younger children use them. The purpose of this bachelor's thesis was to compare the media education in two different cities.

The theoretical frame deals with media education and how it's executed in early childhood education and also the effect of media on children. The research was carried out with questionnaires, which were sent to two kindergartens, to Hämeenlinna and Vaasa. The central concepts in thesis are media, media education, early childhood education and critical media literacy.

The research showed that media education is carried out in groups randomly. Media education was mainly defined as different kind of media devices instead of considering it as educational activity. Only one respondent had got education about media education and only a half of respondents were interested in this kind of education. Of the respondents 77 % said that they had noticed some signs of excessive media use in children and only 46 % discussed media education and parenthood with the parents. Most used media devices were camera, CD-player and picture- and storybooks.

Keywords	Media, media education, early childhood education, critical media literacy
----------	--

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	MITÄ ON MEDIA?	9
	2.1 Mediasta on moneksi	9
3	MEDIAKASVATUS.....	10
	3.1 Mitä on mediakasvatus?.....	10
	3.2 Mediakasvatuksen suuntauksia.....	11
	3.3 Mediakasvatus ja vanhemmat	12
4	MEDIAKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA.....	14
	4.1 Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asetukset	14
	4.2 Mediakasvatuksen toteuttaminen.....	15
	4.2.1 Sadutus.....	16
	4.2.2 Sadutuksen toteuttaminen	17
	4.3 Välineet ja menetelmät	17
	4.4 Tietokone osana varhaiskasvatusta	19
	4.4.1 Tietokonepelien tuomat uhat.....	20
	4.4.2 Tietokoneiden mahdollisuudet.....	21
5	MEDIAN VAIKUTUS LAPSIIN	23
	5.1 Lasten mediakulttuuri	23
	5.2 Median hyviä vaikutuksia lapsiin	24
	5.3 Median huonoja vaikutuksia lapsiin	25
6	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	27
	6.1 Lasten mediabarometri tutkimus -2010	27
	6.2 Mediamuffinssi-hanke	28
7	TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TUTKIMUSONGELMA	29
	7.1 Tutkimuksen tausta	29
	7.2 Tutkimusongelma	29
	7.3 Tutkimusmenetelmät.....	30
8	TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TUTKIMUSONGELMA	31
	8.1 Vastaajien taustatietoja	31

8.2 Vastaajien käsityksiä mediakasvattamisesta.....	32
8.3 Koulutus ja mediakasvatus	35
8.4 Mediavälineet ja niiden käyttäminen	36
8.5 Tietokoneet ja niiden käyttö ryhmissä	38
8.6 Liiallinen median käyttö ja mediavanhemmuus	38
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	40
10 POHDINTAA.....	42
LÄHTEET.....	44
LIITTEET	

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1.	Työntekijöiden työskentelyvuodet päivähoidossa.	s. 32
Kuvio 2.	Vastaajien mielipiteet koulutuksen tarpeesta.	s. 35
Kuvio 3.	Vastaajien työssään käyttämät medialaitteet.	s. 37
Taulukko 1.	Työntekijöiden ikätaulukko.	s. 31

LIITELUETTELO

LIITE 1. Kyselylomake mediakasvatuksesta

LIITE 2. Tutkimuslupa Hämeenlinna

LIITE 3. Tutkimuslupa Vaasa

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on mediakasvatuksen toteutus varhaiskasvatuksessa. Tutkin kahta päiväkotia kahdessa eri kaupungissa ja vertailen näiden päiväkotien mielipiteitä mediakasvatuksesta. Päiväkodit on valittu arpomalla kaikista kaupunkien päiväkodeista Hämeenlinnassa ja Vaasassa. Kyseiset kaupungit valikoituivat tutkimukseeni omien kokemuksieni perusteella. Olen ollut molempien kaupunkien päiväkodeissa harjoittelussa, jonka takia minua kiinnosti tutkia onko kyseisillä kaupungeilla mahdollisia eroavaisuuksia.

Mediakasvatuksella tarkoitetaan tietoista yritystä harjaannuttaa ihmiset aktiivisiksi ja kriittisiksi mediankäyttäjiksi. Lapsilla mediakasvatus on paljolti rajojen asettamista median käytölle sekä faktan ja fiktion erottamista mediakentästä. Mediakasvatuksessa harjoitellaan mediataitoja, joilla pyritään saavuttamaan kriittinen medialukutaito.

Mediakasvatuksen merkitys on kasvanut median ulottuessa nykyään yhä useammalle elämämme osa-alueelle. Media ei ole enää irrallinen pelkästään joukkotiedotusvälineitä kuvaava käsite, vaan se on käsitteenä paljon laajempi. Merkityksellistä on, että yhä nuoremmat lapset käyttävät erilaisia medioita ja siksi mediakasvatukseen tulisikin mielestäni kiinnittää huomiota jo varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksessani halusin selvittää, kuinka varhaiskasvatuksentyöntekijät toteuttavat mediakasvatusta työssään. Minua kiinnosti myös, minkälaisia käsityksiä vastaajilla on mediakasvatuksesta ja mitä mediavälineitä he työssään käyttävät.

Työn teoreettisessa osuudessa keskityn selventämään mitä mediakasvatus on ja mitä se on erityisesti varhaiskasvatuksessa. Teoriaosuudessa sivuan myös median hyviä ja huonoja vaikutuksia lapsiin. Mediavälineistä käsittelen laajemmin tietokonetta ja sen tuomia mahdollisuuksia ja uhkia.

2 MITÄ ON MEDIA?

Eri mediat ovat täyttäneet ihmisten arjen, eikä niiltä voi välttyä juuri missään. Suomessa ja muissa länsimaissa onkin siirrytty digitaaliseen aikakauteen. Digitaalisen ajan ihmiset eivät ole vain kuluttajia, vaan mahdollisuuksia omaan ilmaisuun, tiedon ja elämysten tuottamiseen on olemassa paljon. (Kupiainen, Sintonen 2009, 17–21.) Kasvatuksen kannalta voidaan aikakautta luonnehtia ajaksi, jossa informaation määrä kasvaa ja haastaa perinteisen kulttuuriperinnön ja sen välitystavat (Suoranta 2003, 10).

2.1 Mediasta on moneksi

Media sanan merkitys on moninainen. Medialla ei enää pelkästään tarkoiteta joukkotiedotusvälineitä, vaan nykyään media käsitteenä on laajempi. Media tarkoittaa joukkoviestintää eli kaikkea sitä toimintaa, mikä liittyy mediatekstien syntyyn ja välittämiseen. (Kylmänen 2010, 9.) Medialla tarkoitetaan siten myös viestinnän välineitä ja niiden sisältöjä, joita ovat esimerkiksi kuva, mainoskuva, uutiskuva, kirja, radio, televisio, tietokone, matkapuhelin, tekstiviestit sekä uutiset (Stakes ja Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke 2008, 9). Media tarkoittaa myös joukkoviestintävälinettä eli eri medioita ovat mm. televisio, sanoma- ja aikakauslehdet, radio, kirjat, pelit, julisteet, Internet sekä kännykkä. Kaikki medioiden sisällöt ovat mediatekstejä. (Kylmänen 2010, 9.)

Median käyttö on ajasta ja paikasta melko riippumatonta. Bussia odottaessa voi kännykällä käydä Internetissä lukemassa uusimmat uutiset tai pelata ajankuluksi jotakin peliä. Samaan aikaan voi kuunnella musiikkia nettiradiosta tai omasta mp3-soittimesta. Eri mediat kulkevat mukana mihin menemmekin. Myös mainokset ja erilaiset julisteet näkyvät vahvasti katukuvassa, joten mainonnalta ei juuri voi välttyä.

Median käyttö on muuttunut ja monimuotoutunut. Uusi teknologia näkyy kaikkialla ja sitä käytetään lähes kaikkialla. Raha ei ole enää pelkästään seteleitä lompakossa, vaan numeroita pankkien tietokoneissa. Tämän kaiken mahdollistaa teknologian huima kehittyminen, eikä kehitymiselle näy loppua. (Giddens 2009, 726.)

3 MEDIAKASVATUS

Mediakasvatuksesta on aikojen saatossa käytetty useita eri nimityksiä. Esimerkiksi 1950-luvulla puhuttiin audiovisuaalisesta kansansivistystyöstä. Tämän jälkeen on käytetty muun muassa nimityksiä sanomalehtiopetus, elokuvakasvatus, joukkotiedotuskasvatus sekä audiovisuaalinen kasvatus. 1980-luvulla peruskoulun opetussuunnitelmiin vakiintui käsite viestintäkasvatus, jota näkee käytettävän vielä nykyäänkin. Mediakasvatuksesta on alettu Suomessa puhua 2000-luvulla. (Kupiainen, Sintonen & Suoranta 2007, 4-5.)

3.1 Mitä on mediakasvatus?

Mediakasvatus tarkoittaa tietoista yritystä harjaannuttaa ihmiset aktiivisiksi ja kriittisiksi median käyttäjiksi. Mediakasvatus on yhdessä oppimista, eikä harjoitteluun tarvita asiantuntijoita. (Korhonen 2010, 22.) Mediakasvatuksessa harjoitellaan mediataitoja ja näin pyritään kehittämään kriittistä medialukutaitoa, jota voidaan sanoa nykypäivän kansalaistaidoksi (Stakes ym. 2008, 7). Mediataidot ovat kykyä hankkia tietoa medially ja mediasta. Se on myös viestimistä ja itsensä ilmaisua eri mediavälinein sekä erilaisten mediatekstien arviointia ja analysointia. (Niinistö & Ruhala 2007, 126.) Mediatekstien arviointi ja analysointi on tärkeä taito nykyaikana. Media tuottaa paljon tekstejä, kirjoituksia, kuvia, eikä ihminen voi ennakoluulottomasti luottaa tiedon ehdottomaan todenperäisyyteen. Mediataitoja harjoittelemalla opitaan arvioimaan mediatekstejä kriittisesti.

Mediataitoja on luontevaa harjoitella arkisissa tilanteissa keskustellen (Mustonen 2002, 56). Keskustelu toisen kanssa tarjoaa erilaisia näkökulmia, joita itse ei kenties ole huomannut. Media tarjoaa myös itsessään paljon sisältöjä ja välineitä mediakasvatukseen. Yhdessä mediaan tutustuminen tuo mahdollisuuksia keskusteluun ja oppimiseen. Myös itse mediasisältöjä luomalla voi oppia syvällisemmin mediataitoja ja samalla kriittinen ote mediaan vahvistuu (Mustonen 2002, 57).

Medialukutaito saavutetaan vähitellen, ja siksi se onkin hyvä aloittaa jo lapsena, jolloin se on alku elinikäiselle harjoittelulle (Niinistö & Ruhala 2007, 126). Medialukutaito on ennen kaikkea mediaviestien erottelukykyä, jonka pohjana on ky-

ky hahmottaa fakta ja fiktio mediakentässä. Median ja todellisuuden vuorovaikutuksellinen luonne on tärkeä oppia: media kyllä heijastaa todellisuutta, mutta se tekijöidensä valintojen ja esittämistapojen kautta luo myös omaa todellisuuttaan. Jo aivan pikkulastenkin kanssa on tärkeää harjoitella toimituksellisen aineiston ja mainosten erottamista toisistaan. Lapsi on suojaton mainosten äärellä ja ottaa vihjeet kuten ”kerää koko sarja” tai ”joka tytön lahjatoive” yhtä vakavasti kuin kenen tahansa kasvattajan ohjeet. (Mustonen 2002, 55-56.)

On tärkeää huomata, etteivät medialukutaito ja mediataito ole synonyymeja toisilleen. Kriittinen medialukutaito on mediakasvatuksen keskeinen tavoite ja se saavutetaan mediataitoja harjoittelemalla (Stakes ym. 2008, 9).

3.2 Mediakasvatuksen suuntauksia

Mediakasvatussuuntauksia on hyvin monenlaisia. Stakes tarkastelee mediakasvatusta neljästä eri näkökulmasta: yhteiskunta- ja kulttuurikriittinen näkökulma, teknologiakasvatuksellinen näkökulma, suojelullinen näkökulma, sekä taidekasvatuksellinen, ilmaisullinen näkökulma. (Stakes ym. 2008, 7-8.) Kaikki nämä näkökulmat ovat varhaismediakasvatuksessa tarpeellisia lasten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Näistä neljästä mediakasvatuksen näkökulmasta vaikein on yhteiskunta- ja kulttuurikriittinen näkökulma. Näkökulmalla tarkoitetaan median taustojen tuntemista, mutta myös medioiden sisältöjen tulkintaa sekä median vaikuttavuuden tutkimista. Kaupallisen median tarkoituksenaahan on tuottaa taloudellista voittoa omistajalleen. Tv-ohjelmien oheistuotteet (lelut, tv-hahmolla varustellut vaatteet jne.) ovat tästä näkyvä esimerkki. (Kylmänen 2010, 10–13.)

Mediakasvattajan on olennaista muistaa, että lukuisat televisiokanavat toimivat mainosrahoitteisesti, poikkeuksena Yleisradio, jonka toimintaa rahoitetaan tv-lupamaksuilla. Rahoituksen lisäksi mediasisältöihin vaikuttaa myös omistajan poliittinen sitoutuneisuus. Kenen äänellä mediat puhuvat ja kuinka mediatekstit oikein syntyvät? Näitä asioita kasvattajan on hyviä miettiä ja muistaa mediasanomien täydellisen objektiivisuuden mahdottomuus. (Kylmänen 2010, 13–14.)

Teknologiakasvatuksellisessa näkökulmassa painotetaan esimerkiksi tietotekniikan hyödyntämistä kasvatustyössä. Tärkeää on ylipäänsä teknisten laitteiden käyttö, joko itse opetuksen välineenä tai sen kohteena. (Stakes ym. 2008, 7.) Lapset voivat tuottaa mediasanomaa monin teknisin välinein. Erilaisilla äänityslaitteilla, kameroilla tai piirtoheitintä käyttäen voidaan tuottaa ja esittää monenlaista tuotosta. Lasten tekninen lukutaito kehittyy ja samalla tapahtuu kokemuksellista ja toiminnallista oppimista. (Kylmänen 2010, 24.)

Suojelullinen näkökulma painottaa lasten suojelua median haitallisilta vaikutuksilta. Turvallinen kasvuympäristö sisältää rajoja ja rakkautta. Aikuisten tulee asettaa rajoja lasten median käytölle sekä mediasisällöille. (Salokoski 2007, 84.) Suojelullisesta näkökulmasta puhuttaessa on hyvä muistaa, ettei mediakasvatus ole vain liialliselta mediankäytöltä tai median pahoilta vaikutuksilta suojelua, vaan se on myös mitä suurimmissa määrin myös mediasta nauttimista (Kylmänen 2010, 19). Suojelulliseen näkökulmaan liittyvät vahvasti rajojen asettaminen mediankäytölle sekä ikärajoista huolehtiminen.

Taidekasvatuksellisesti painottuvassa näkökulmassa keskitytään median sisältöihin ja omaan mediatuottamiseen (Stakes ym. 2008, 7). Näkökulmaan liittyvät eläytyminen, rentoutuminen, esteettinen elämys, kokemus, tunteminen, ymmärtäminen ja oman identiteetin rakentaminen. Oma ilmaiseminen median avulla on taidekasvatuksellisen mediakasvatuksen toinen puoli. Ilmaisukasvatus tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Kokonaisvaltaisella kehityksellä tarkoitetaan lapsen emotionaalisia, fyysisiä ja älyllisiä kykyjä. Lapsen ilmaisuhalu ja rohkeus ilmaista itseään vahvistuvat ilmaisukasvatuksen myötä. (Kylmänen 2010, 25.)

3.3 Mediakasvatus ja vanhemmat

Lasten mediabarometri 2010 tutkimuksen mukaan lasten median käyttö alkaa jo vauvana. Alle 2-vuotiaana vanhempien ja muiden lähisukulaisten suhde mediaan näyttää suuntaavan myös lapsen toimintaa. Lapsi käyttää Internetiä aluksi vanhemman sylissä ennen kuin ryhtyy istumaan koneella itse. Mediabarometri tutkijoiden mukaan pienten lasten perheille tulisikin lisätä tietoutta lasten mediakulttuureista ja mediakasvatuksesta. Lähiaikuisten roolista suhteessa lasten me-

diakäyttöihin olisi hyvä keskustella esim. neuvolakäynneillä sekä päiväkodeissa. (Kotilainen 2011, 68-70.)

Lasten kanssa mediakasvatus kotona voi yksinkertaistettuna olla sääntöjen ja rajojen asettamista lapselle, mahdollisuutta kokeilla erilaisia medialaitteita sekä vanhempien ja lasten välistä keskustelua median sisällöistä ja muista mediaan liittyvistä ilmiöistä (Korhonen 2010, 22). Erityisesti sääntöjen ja rajojen asettaminen on tärkeää. Lapset tarvitsevat rajoja ja aikuisten on ne asetettava. Vanhemman tehtävä on myös huolehtia, ettei lapsi koe ikätasolleen sopimatonta aineistoa kuten seksuaalisia, pelottavia tai ahdistavia sisältöjä (Mustonen 2002, 66). Tässä apuna ovat elokuvissa, peleissä ja tv-ohjelmissa olevat ikärajoitukset. Mediakasvatus on myös ikävistä uutisista keskustelemista, sillä niiltä lapsia ei aina voida suojella. Lapsi saattaa kuulla uutisia ja muodostaa kuulemastaan oman käsityksen, mikä voi luoda myös pelkoja. On tärkeää osata käsitellä aiheet lapselle sopivalla tavalla.

Vanhempien kiinnostus lapsen median käyttöön ja mediasisältöihin liittyviin mielityksiin on tärkeää. Näin vanhemmat varmistavat, ettei lapsi koe epäsopivaa materiaalia ja pystyvät rajoittamaan liiallista käyttöä. Mediaympäristön ja mediatodellisuuden tulkkina toimiminen edellyttää aikuiselta mahdollisimman paljon läsnäoloa median käyttötilanteissa. (Kotilainen 2002, 34.) Lapsen mieltä askarruttavat kysymykset on hyvä käsitellä heti sellaisen kehkeydyttyä. Lasta ei tule jättää yksin mediakokemustensa kanssa, vaan aikuisen tulee olla niissä myös mukana ja keskustella kokemuksista yhdessä lapsen kanssa (Varis 2002, 30). Lapset nauttivat vanhempien kanssa yhdessä tekemisestä.

4 MEDIAKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista (THL 2011). Varhaiskasvatuksen mediakasvatuksessa kehitetään varhaisia valmiuksia mediakulttuurissa elämiseen ja oman mediasuhteen ymmärtämiseen samalla edistään lapsen hyvinvointia ja osallisuutta. Toiminnan lähtökohtana on lapsen ikä ja yksilöllinen kehitysvaihe. Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa pohjautuu elämykselliseen, kokemukselliseen ja leikilliseen oppimiseen. (Stakes ym. 2008, 10.)

Kasvattajat kohtaavat työssään monia uusia haasteita. Oma lapsuus median parissa on monella ollut ratkaisevasti erilainen kuin tämän päivän lapsilla, joilla on ympärillään monenlaisia erilaisia medioita syntymästä asti. Mediateknologia ja -muodot muuttuvat sekä kehittyvät jatkuvasti ja uusia media sisältöjä tulee markkinoille nopeasti. Tämä edellyttää sitä, että varhaiskasvattajien tulee saada ajankohtaista tietoa lasten mediakasvatuksesta, sillä opiskelussa saadut tiedot eivät välttämättä ole enää riittävät. (Stakes ym. 2008, 6.) Jotta mediaa voitaisiin käyttää omien tarpeiden mukaisesti, tarvitaan yhä enemmän teknisiä välinetaitoja. Nämä tekniset taidot puolestaan vaativat jatkuvaa päivittämistä. (Mustonen 2002, 57.) Erityisesti vanhemmilla sukupolvilla on haasteita pysyä kehityksen perässä ja ottaa työhönsä mukaan jatkuvasti kehittyviä ja muuttuvia välineitä. Internetin käyttö, ohjelmien asentaminen ja esimerkiksi valokuvien koneelle vieminen on puolestaan nuoremmalle sukupolvelle arkipäiväistä toimintaa. Kuitenkin on tärkeää muistaa, että mediakasvatuksen perimmäiset kysymykset ovat kasvatuksellisia (MLL 2010, 2).

4.1 Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asetukset

Varhaiskasvatusta luonnollisesti ohjaavat lait ja asetukset. Pääasiassa laki lasten päivähoidosta (36/1973) määrittelee varhaiskasvatusta. Lain mukaan lasten päivähoidolla tarkoitetaan lapsen hoidon järjestämistä päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana. Tavoitteena on tukea päivähoidossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävissä ja yhdessä kotien

kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. (L 36/1973 § 1; L 36/1973 § 2a.)

Lapsilla on subjektiivinen oikeus päivähoitoon. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsilla on oikeus päivähoitoon, vaikka kummatkin vanhemmista olisivat päivät kotona. On kuntien velvollisuus huolehtia, että lasten päivähoitoa on saatavissa kunnan järjestämänä tai valvomana siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää (L 36/1973 § 11).

Lakien pohjalta on kirjoitettu Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma (2005), joka ohjaa valtakunnallisen varhaiskasvatuksen sisällöllistä toteuttamista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Vasu) tarkoituksena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa, ohjata sisällöllistä kehittämistä ja luoda osaltaan edellytyksiä varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi yhdenmukaistamalla toiminnan järjestämisen perusteita. (Stakes 2005, 7.) Tämän valtakunnallisen Vasun pohjalta kunnat tekevät omat vasunsa. Päiväkodeilla voi olla myös oma päiväkodin vasu, johon on määritelty tarkemmin yksikön arvot ja suuntaukset. Esiopetuksessa huomioitavaa puolestaan on, että noudatetaan Opetushallituksen vahvistamia esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita (2010) riippumatta siitä, missä esiopetusta toteutetaan (Stakes 2010, 9). Esiopetusta määrittää siten Perusopetuslaki (628/1998).

4.2 Mediakasvatuksen toteuttaminen

Lapsen tasapainoinen kehitys edellyttää kasvurauhaa sekä erilaisissa kehityksen vaiheissa oleville lapsille soveltuvia kasvatusten menetelmiä, mediasisältöjä ja mediaympäristöjä. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten tehtävä on tukea kotien mediakasvatustyötä eri tavoin. Vanhemmille tulee tarjota mediavanhemmuuteen ja lasten mediakasvatukseen liittyvää tietoa. (Stakes ym. 2008, 13–14.)

Mediakasvatus on myös osa kasvatuskumppanuutta. Kasvatuskumppanuus on varhaiskasvatuksessa käytettävä käsite, jolla tarkoitetaan vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa (Henriksson, Niinistö, Pentikäinen & Ruhala 2006, 22). Varhais-

kasvattajien ja vanhempien on hyvä keskustella yhdessä lapsen mediankäytöstä ja vaihtaa ajatuksia, miten mediakasvatus voidaan parhaiten toteuttaa (Stakes ym. 2008, 28).

Lapsen kykyyn tulkita median sisältöjä vaikuttavat keskeisesti kognitiivinen kypsyminen ja ajattelun kehittyminen, jotka säätelevät muun muassa faktan ja fiktion erottamista toisistaan. Havaitsemisen, tiedonkäsittelyn ja kielen kehityksen eli kognitiivisen kehityksen etapit säätelevät puolestaan ymmärrystä median sisällöistä. Kognitiivisen kypsymisen myötä lapsi ymmärtää vähitellen esimerkiksi, että lastenohjelmat ovat satua, mutta uutiset ovat totta. Tämä vaikuttaa mediatulkintojen lisäksi myös lapsen pelkokehitykseen. (Stakes ym. 2008, 12-13.)

Kasvattajien täytyy tuntea median riskit ja osata asettaa rajoja lasten mediankäytölle. Tästä huolimatta mediaa ei pidä ajatella vihollisena eikä mediakasvatusta pelkästään suojana näitä riskejä vastaan. Kuitenkin pienten lasten mediakasvatuksessa tärkeä rooli on silkalla rajojen asettamisella. Tarvitaan muun muassa mediankäytön määrällistä rajoittamista, vaihtoehtojen keksimistä mediankäytölle sekä lapsen kehitystasoa ja omaa arvomaailmaa seurailevaa sisällöllistä valintaa. (Mustonen 2002, 65–66.) On hyvä pysähtyä miettimään miten keskeinen ja merkittävä rooli medialla on lasten jokapäiväisessä elämässä. Kasvattajan on hyvä pohtia myös miten paljon media näkyy ja vaikuttaa päiväkodissa ja kasvattajan omassa arkielämässä.

4.2.1 Sadutus

Tarinankerronta liittyy vahvasti mediakasvatukseen, sillä mediatarinat kasvattavat, viihdyttävät ja ovat lapselle eräs keino hahmottaa ja järjestää maailmaa. Yksinkertaisimmillaan kertomus on vastaus kysymykseen ”mitä on tapahtunut?”. Kertomus ja kerronta ovat ihmisen tapoja jäsentää kokemuksia, rakentaa identiteettiä, löytää paikka omassa kulttuurissa sekä luoda suhdetta ympäröivään maailmaan. (Henriksson ym. 2006, 34.) Yleensä myös lapsen ensimmäiset varsinaiset mediakokemukset alkavat kuvakirjoilla ja saduilla (MLL 2010, 4).

Yksi mediakasvatuksessa käytettävä menetelmä on nimeltään sadutus. Sadutus on narratiivinen menetelmä, jossa lapsi kertoo tarinan ja aikuinen kirjaa sen ylös juuri sellaisena, kuin lapsi on sen kertonut. Kirjoitettu ja puhuttu kieli kohtaavat ja lapsen oma kieli saa kirjallisen muodon. (Henriksson ym. 2006, 34.) Sadutuksen tarkoitus on antaa lapselle mahdollisuus kertoa omista ajatuksistaan. Idea sadutuksesta perustuu siihen, että jokaisen ihmisen ajatukset ovat arvokkaita ja niitä on syytä kuunnella. (Karlsson 2001.) Siten se onkin konkreettinen tapa osoittaa lapselle, että aikuinen pitää merkityksellisenä ja kiinnostavana, mitä lapsi kertoo ja ajattelee. Tärkeintä on juuri se sanoma, jota lapset haluavat tarinoillaan kertoa. (Karlsson 2007, 123.)

4.2.2 Sadutuksen toteuttaminen

Sadutusta on helppo ja nopea toteuttaa päiväkodissa. Välineiksi riittävät pelkästään paperi ja kynä. Tosin helpotusta kirjaamiseen tuovat nauhuri tai jonkinlainen mikrofoni. Saduttaminen aloitetaan sanomalla sadutettavalle: ”Kerro satu. Kirjaan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi ja voit muuttaa tai korjata sitä mikäli haluat.”. Sadutettava saa itse päättää, mistä haluaa satuilla. Joskus apuna voi olla jokin kuva, josta tarina kerrotaan. Tarina kirjoitetaan muistiin sana sanalta, eikä lapsen ”virheitä” saa korjata. Lopulta kun tarina on valmis, satu luetaan, ja haluttaessa siihen tehdään muutokset. Sadusta voi myös piirtää kuvan, joko ennen tai jälkeen saduttamisen. (Karlsson 2001.)

4.3 Välineet ja menetelmät

Yhteiskunnan medioituessa myös varhaiskasvatuspalvelut medioituvat. Medioitumisella tarkoitetaan mediateknologian valtavaa lisääntymistä, kokemusmaailman enenevää muuttumista mediavälitteiseksi sekä yhteiskunnan instituutioiden toimimista entistä enemmän median kautta ja ehdoilla (Wiio 2006, 34–35). Useat päiväkodit Suomessa ovatkin ottaneet käyttöön digitaalisen kasvunkansion. Digitaalinen Kasvunkansio on Internet-verkkosovellus, jonka päätavoitteena on edistää päivähoidon ja kodin vuorovaikutusta. Kasvunkansio sisältää digitaalisen portfolion (mm. kuvien ja videoiden tallentaminen), viikkosuunnitelmat, reissuvihon sekä ilmoitustaulun, joka nopeuttaa keskinäistä tiedottamista. (Adenova 2007.)

Myös kasvattajan tulee tiedostaa varhaiskasvatuksen muuttuvat tarpeet ja siten ylläpitää ja kehittää ammatillista osaamistaan. Teknologisen kehityksen, tieto- ja viestintätekniikan hyödyt ja uudet mahdollisuudet tulee ottaa harkiten huomioon toimintaa suunniteltaessa. Lähtökohtana kaikelle toiminnalle on lapselle ominaiset tavat toimia: leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja taiteellinen ilmaiseminen (Stakes 2005, 17–20). Mediakasvatuksessa on hyvä muistaa nämä lapselle ominaiset tavat toimia. Tutkiva ote takaa onnistuneen mediakasvatuksen: yhdessä tutkiminen, analysointi, tulkinta ja keskusteleminen ovat keskeisiä tapoja. (Stakes ym. 2008, 16.)

Varhaiskasvatusikäisten lasten kanssa mediakasvatuksessa opetellaan laaja-alaisia mediataitoja vähitellen harjoittelemalla. Harjoiteltavia osa-alueita ovat muun muassa: turvataidot, tunnetaidot, sosiaaliset taidot sekä median vastaanottamisen, tuottamisen ja kommunikoinnin taidot. (Stakes ym. 2008, 17.) Lasten mediakasvatuksessa mediakriittisyyden tavoittelemisen lähtee pienin askelin. Alkuvaiheessa mediakasvatus voi perustua pitkälti ilmaisua painottavaan tekemiseen ja kokeamiseen. (Sintonen 2002, 114.)

Lapsille on hyvä opettaa median käyttöön liittyviä turvataitoja. Tällaisia ovat muun muassa median käyttäminen aikuisen läsnä ollessa tai aikuisen läheisyydessä, median käytön sopiminen aikuisen kanssa, mediakokemuksista keskusteleminen aikuisille sekä ikärajojen noudattaminen. Lapsille tulee tehdä selväksi, että pelottavaa aineistoa kohdatessa asiasta voi ja on tärkeää kertoa aikuiselle välittömästi. (Stakes ym. 2008, 17.)

Tunnetaidoissa päämääränä ovat median aiheuttamien tunteiden tunnistaminen ja hallinta, oman mediasuhteen ja –käyttäytymisen arvioiminen ja säätely sekä myös omien mediatarpeiden tunnistaminen. Tunnetaitoja voi harjoitella esimerkiksi kuuntelemalla musiikkia ja pohtia mitä tunteita se herättää. (Stakes ym. 2008, 18.)

Sisältöjä ja välineitä mediakasvatukselliseen toimintaan on olemassa monenlaisia. Tällaisia ovat esimerkiksi:

- sanoma- ja aikakauslehdet
- televisio

- | | |
|-------------------------|----------------------------------|
| - kirjat | - tietokone |
| - kuvat | - radio |
| - elokuvat | - mikrofoni |
| - musiikki | - matkapuhelin |
| - pelit | - opiskeluromput ja -pelit |
| - Internet | - virtuaaliset oppimisympäristöt |
| - kamera ja videokamera | - medialelut |

(Stakes ym. 2008, 15.)

Nauhuri tai mikrofoni on hyvä apuväline esimerkiksi saduttamisessa. Valokuvaamalla puolestaan voi helposti tallentaa mukavat hetket kuvalliseen muotoon ja näin myös vanhemmat voivat nähdä enemmän päiväkodin elämää. Kamerat ja videokamerat voi antaa myös lasten käyttöön. Lapset ovat nopeita oppimaan erilaisen medialaitteiden käyttöä ja jotkut saattavatkin osata jo alle kouluikäisinä käyttää laitteita paremmin kuin omat vanhempansa (Korhonen 2010, 28). Medialaitteet ovat mahdollistaneet uusia työskentelytapoja ja menetelmiä, joita ei voisi ilman niitä toteuttaa. Yksi tällainen menetelmä on pedagoginen dokumentointi, joka mahdollistaa lasten kanssa tehtävän työn näkyväksi tekemisen.

4.4 Tietokone osana varhaiskasvatusta

Tietotekniikka tarjoaa paljon erilaisia välineitä oppimisen edistämiseen. Lapset ottavat hyvin ennakkoluulottomasti haltuunsa tietoteknisiä laitteita. Onkin hyvä huomioida, että lasten näkökulmasta tietokoneita on ollut olemassa aina. (Henriksson ym. 2006, 89.) Tietokoneet ovat osa tieto- ja viestintätekniikkaa ja siten yksi media muiden joukossa. Sen avulla tapahtuu monenlaista meille jo hyvin arkipäiväisiä tapahtumia, kuten laskujen maksaminen, ostostenteko sekä yhteydenpito ystäviin. Tärkeää on myös erottaa tietokoneen käyttötaidot mediakasvatuksesta. Mediakasvatus ei siis ole pelkästään välinetaitojen opettelu, vaan käsite on paljon laajempi; kuten jo aiemmin on mainittu, mediakasvatuksessa tähdätään kriittiseen medialukutaitoon. (Kerhokeskus-koulutyön tuki ry. & Opetushallitus 2009, 22.)

Esiopetuksessa tietokoneet muodostavat uuden toimintaympäristön. Tietokoneilla voi pelata opetuspelejä, jotka voivat harjaannuttaa esimerkiksi matemaattisia tai kielellisiä valmiuksia. Tietokoneet luovat toisenlaisen oppimisen mahdollisuuksia. Luonnollisesti opetuspelien pelaamiseen tarvitaan määrällistä rajoittamista, eikä pelaaminen saa viedä aikaa mielikuvista vaativalta vapaalta leikiltä.

Yleensäkin pienten lasten mediakasvatuksesta puhuttaessa tulee huomata, ettei lapsen vapaaseen leikkiin käytettävä aika saa vähentyä median viihdekäytön vuoksi. On muistettava leikin keskeinen merkitys lapsen kehitykselle. Tv-ohjelmien, elokuvien tai tietokoneen vapaa-ajan viihde ei ole välttämätöntä alle kouluikäisen kehitykselle. (Stakes ym. 2008, 13.)

4.4.1 Tietokonepelien tuomat uhat

Kun mediakasvatuksessa puhutaan tietokoneista, puhutaan usein myös tietokone- ja Internet-peleistä. Lasten pelimaailma on kokenut muutoksen viime vuosikymmenten aikana. Erilaiset verkko- ja multimediapelit ovat tulleet perinteisten lautapelien rinnalle. Pelit houkuttelevat lapsia muun muassa liikkuvan kuvan, äänen ja interaktiivisuutensa ansioista. (Kerhokeskus-koulutyön tuki ry ym. 2009, 9.)

Vetovoimaisuutensa takia pelaamisesta voi tulla ongelma jo hyvinkin pienille lapsille. Pelaaminen voi alkaa viedä aikaa tärkeältä vapaalta leikiltä, jossa mielikuvi- tus pääsee vapaasti valloilleen. Myös sosiaalinen kanssakäyminen voi kärsiä niin ikätovereiden kuin perheenkin kanssa. Pelaaminen kuluttaa myös hyvin paljon lapsen psyykkistä energiaa intensiivisyytensä vuoksi. Lapsesta voi tulla väsyneen levoton, sillä fyysistä energiaa ei pelatessa kulu. Siksi peliaika onkin syytä sovit- taa tarpeeksi kauas nukkumaanmenosta. (Salokoski 2006, 75-76.)

Pelit synnyttävät televisiota herkemmin riippuvuutta. Nettipeleissä pelikavereita on aina paikalla, mikä saattaa koukuttaa vielä yksinpelejä voimakkaammin. Peli- riippuvuudesta voidaan puhua silloin, kun pelaaminen häiritsee lapsen arkirutiine- ja ja pelaamattomuus synnyttää levottomuutta ja kyvyttömyyttä ryhtyä muihin leikkeihin. (Salokoski 2006, 75-76.)

Osa jo hyvinkin nuorista lapsista viettää paljon aikaa pelimaailmassa. Kasvatustieteen professorin Juha T. Hakala on huolissaan vanhempien lapsilleen antaman ajan vähentymisestä. Hänen mukaansa vanhemmat ovat omaksuneet kasvatustieteellisen mentaliteetin, jossa lapset ovat yhä enemmän itsekseen ja tietokonepelien äärellä. On herännyt keskustelua siitä hämärtääkö virtuaalitodellisuus yksilön käsitystä maailmasta. Hakalan mielestä tietokonepelien todellisuus saattaa näyttäytyä lapsille ja nuorille melkein yhtä totena kuin oikea todellisuus. (Vaarala 2011.) Tähän ongelmaan, todellisuuden ja pelimaailman erillään pitämiseen, voidaan vaikuttaa mediakasvatuksen keinoin.

Hakala myös uskoo, että väkivaltapelien pelaamisella ja väkivallanteoilla on yhteys. Tällä hetkellä on ollut paljon esillä keskustelu väkivaltapelien mahdollisesta yhteydestä viimeaikaisiin massa- ja koulumurhiin. Koulusurmaajien taustoista on lähes poikkeuksetta löydetty kiinnostus väkivaltapelejä kohtaan (Vaarala 2011). Yhteyden mahdollisuus on otettu huomioon Norjassa, jossa on tapahtunut väkivaltapelien poistaminen kauppojen hyllyiltä. Suomessa tähän ei kuitenkaan ole ryhdytty.

Kulttuurifilosofi Theodor Adornollan mukaan hirmuteot ovat mahdollisia ennen kaikkea siksi, että ihmiset ovat menettäneet kykynsä samaistumiseen ja myötätuntoon. Mediakulttuuria väitetään kommunikaatioyhteiskunnaksi, mutta toisaalta se eristää ihmiset kasvokkaisesta kohtaamisesta, jossa syntyy empaattisia suhteita ja sosiaalista luottamusta. (Suoranta 2003, 14.) Hyvien, läheisten ihmissuhteiden korvaaminen median tuottamilla sisällöillä ei ole mahdollista (Matikkala & Lahikainen 2005, 102).

4.4.2 Tietokoneiden mahdollisuudet

Tietotekniikka on luonteeltaan vuorovaikutteista ja virikkeeltään eri aisteja yhdistävää, se tuottaa käyttäjässään voimakkaita elämyksiä. Teknologiakasvatuksessa tietotekniikkaa ja muita teknisiä laitteita hyödynnetään kasvatustyössä. Välineet ovat joko opetuksen kohteena tai välineenä. Tietoteknistyvässä maailmassa mediataidot suojelevat lasta käyttäytymisriskeiltä ja lisäävät tietotekniikasta saatavaa iloa. (Kylmänen 2010, 22–23.) Jo varhain opitut tietokoneen peruskäyttötaidot

hyödyttävät lasta tulevaisuudessa. Lapsi omaksuu ja oppii helposti eri ohjelmia, jotka luovat pohjaa uusille monimutkaisimmille.

Tietokoneet ovat median muista medioista poikkeava siinä mielessä, että median käyttäjä on hyvin aktiivinen toimija (Kylmänen 2010, 23). Yleensä pienet lapset työskentelevät tietokoneella yhdessä kaverin kanssa. Yhdessä työskentelemällä mahdollistuu lasten välinen vuorovaikutus ja vertaisoppiminen. Kieli, ilmaisu ja ajattelu kehittyvät, kun lapset keskustelevalt keskenään sisällöstä ja ohjelmista. Yhdessä työskentelemällä lapset myös onnistuvat suoriutumaan tehtävistä, joihin eivät yksin kykenisi. Näin syntyy tärkeitä onnistumisen kokemuksia. (Henriksson ym. 2006, 89.)

Tietokoneella pelaamisen myönteisistä vaikutuksista eniten esille on tuotu lapsen kielellisen ja kognitiivisen eli tiedollisen kehityksen tukeminen. Erilaisten oppimispelien pelaaminen tukee lapsen oppimista, kehittää informaation prosessoinnin taitoja sekä esimerkiksi oppimisstrategioita. Pelaamisella oppiminen motivoi, sillä virtuaalisten pelihahmojen kanssa oppimisprosessista tulee hauska ja vetovoimainen. (Salokoski 2006, 71.)

Opetuspelien lisäksi myös viihdepelit voivat olla opettavaisia. Ne opettavat muun muassa tärkeitä ajatteluprosesseja: ongelmanratkaisua, päättelyä sekä visuaalista hahmottamista. Lisäksi lapsen avaruudellinen ajattelu ja muisti harjaantuvat. Pelaamisen ohella voivat myös esimerkiksi englannin kielen taidot parantua. (Salokoski 2006, 71.)

5 MEDIAN VAIKUTUS LAPSIIN

Medialla on sekä hyviä, että huonoja vaikutuksia pienten lasten elämään. Esimerkiksi television katselu yhdessä koko perheen kesken voi parhaimmillaan auttaa lasta mahdollisten ohjelmista nousseiden pelkojen hallitsemisessa, opettaa lasta mediakriittisyyteen ja auttaa vanhempia tietämään, mitä lapset ruudulta seuraavat. Television yhteinen katselu voi myös lisätä sosiaalista kanssakäymistä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta perheenjäsenten kesken. (Korhonen 2010, 11.)

Vastaavasti liiallisella mediankäytöllä voi esimerkiksi olla huonoja terveysvaikutuksia. Terveysvaikutukset johtuvat usein siitä, että mediankäyttäjä lukee, pelaa tai katsoo tv:tä pitkään paikallaan, mikä on lisännyt yhä nuorempien lasten niskaongelmia ja myös ylipaino-ongelmat ovat kasvaneet. Myös lasten väsymys ja siitä seuraava ärtymys ja ylivilkkaus ovat lisääntyneet erityisesti ilta-aikaan tapahtuvan mediankäytön takia. (MLL 2010, 14.)

5.1 Lasten mediakulttuuri

Lasten mediakulttuurin tunteminen ja seuraaminen auttaa aikuisia ymmärtämään lasten leikkejä, heidän kieltään ja toiveitaan. Lasten mediakulttuurista kumpuaa myös aiheita yhteiseen keskusteluun sekä mahdollisia motivointikeinoja. (Kerhokeskus-koulutyön tuki ry ym. 2009, 10.) Myös Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005) todetaan, että kasvattajan on tutustuttava siihen todellisuuteen, jota lasten leikit heijastavat. Kasvattajien tulee siten seurata esimerkiksi lasten populaarikulttuuria, johon media kuuluu nykypäivänä oleellisena osana. (Stakes 2005, 21.)

Sadut, lorut ja tarinat ovat tärkeä osa lapsuutta ja niitä on kerrottu lapsille aina. Lapsi on aktiivinen toimija suhteessaan mediaan, ja tekee alusta asti myös itse omatoimisia mediavalintoja. Lapsi ei tee eroa muun maailman välillä, vaan leikkeihin omaksutaan aineksia televisio-ohjelmista ja oikeasta elämästä. Media tuottaa lapselle tietoja, taitoja, seuraa, elämyksiä ja samalla ne luovat leikeille hyviä perustoja. (MLL 2010, 3-7.) Mediasta kumpuavissa leikeissä on kuitenkin kaksi puolta: toisaalta ne ovat lapselle keino tulkita median välittämiä viestejä, toisaalta

median taustalla on hyvin usein kaupallisuus ja tuottajien muut intressit (Kerho-keskus-koulutyön tuki ry ym. 2009, 9).

Lastenlaulut ja elokuvat ovat myös tärkeä osa lastenkulttuuria ja ne tavoittavat lapset juuri median välityksellä. Nykyään myös oma ilmaisu mahdollistuu yhä useammalla tavalla: lapset voivat säveltää musiikkia, tehdä elokuvaa ja paljon muuta median parissa. Lasten omaa kulttuuria tulee kunnioittaa. Kaiken media-toiminnan ei aina tarvitse olla järkevää, vaan se voi olla hassua ja satumaista. (MLL 2010, 3.)

5.2 Median hyviä vaikutuksia lapsiin

Mediaa käytetään erilaisiin käyttötarkoituksiin. Yleisemmin median avulla puretaan paineita ja siitä haetaan huvitusta. Lapsellakin on sama oikeus seurata mediaa näistä syistä. Lasten televisio-ohjelman ei aina tarvitse olla opettavainen. Toinen median käyttötarkoitus on tiedonhankinta ja ympäristön tarkkailu, joka luo turvallisuuden tunnetta. On hyvä tietää mitä maailmalla tapahtuu. Kolmas käyttötarkoitus medialle on henkilökohtaisten suhteiden ylläpito. Mediaa seuraava tietää ajankohtaiset puheenaiheet ja voi näin osallistua sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Neljänneksi mediaa käytetään identiteetin rakentamiseen sekä uusintamiseen. Erilaisia mediasisältöjä verrataan omaan elämään. Tv-hahmoihin voi samaistua tai vastaavasti ihannoida. Tällä kuitenkin on positiivisia, että negatiivisia puolia. (Kylmänen 2010, 19–20.)

Medialla on paljon tunnevaikutuksia ja ne ovat pääosin myönteisiä (Mustonen 2002, 62). Medialla onkin tärkeä rooli myös tunteiden hallinnan harjoittelussa. Niin myönteiset kuin kielteisetkin tunteet kuuluvat elämään ja niiden kanssa on opittava elämään. On kuitenkin muistettava, että lapsen mediasta saatavat elämykset ovat lapsen kehitystasolle ja yksilölliselle kestokyvyille sopivia ja tunnemyllyn päiväännos kestoaltaan kohtuullinen (Mustonen 2009, 51.)

Mediapelkojen syntymisessä on median luonteella merkitystä. Kerrotut tai luetut kertomukset lapsi voi rakentaa mielessään oman kokemus- ja ymmärrystasonsa mukaan, toisinkuin televisio tai tietokone, jotka tarjoavat valmiita kuvia. Lasten-

satujen tuottamat pelot ovat Mustosen mukaan useimmille lapsille sopivan suuruisia ja näin palvelevat hyvin tunteiden hallinnan opettelussa. Lapsilla on suuri elämysten jano, myös pelottavia ja epämiellyttäviä tunteita kohtaan. Tasapainoisen tunteiden elämän kehittymiseksi tarvitaankin vanhempien apua säännöstelemään suurien tunteiden annostelua. (Mustonen 2009, 51–52.)

Lapsilla on nykyään paljon erilaisia medioita käytettävänä. Median käyttö ei enää rajoitu pelkästään ruudun katseluun tai näppäimistön käyttämiseen. NykYTEKNOLOGIAN myötä käyttömahdollisuudet ovat monipuolistuneet. Uusimmat medialaitteet sisältävät elektronisia ja tietokonepohjaisia ominaisuuksia, jotka mahdollistavat entistä monipuolisemman käytön. On olemassa muun muassa interaktiivisia satukirjoja, robotteja ja nukkeja, jotka liikkuvat ja pitävät ääntä sekä liikkumiseen motivoivia pelejä (esimerkiksi Wii-pelit). (Lieberman, Bates & So 2009, 272.)

5.3 Median huonoja vaikutuksia lapsiin

Media ei ole pelkästään myönteinen asia, vaan median käyttö voi olla yhteydessä monenkaltaisiin ongelmiin. Esimerkiksi television katseleminen useiden tuntien ajan vuorokaudessa voi syrjäyttää liikkumisen ja jättää liikunnan vähäiseksi, mikä puolestaan voi aiheuttaa painonhallintaongelmia. (Korhonen 2010, 12.)

Myös passiivinen televisionkatseleminen voi aiheuttaa voimakkaita pelkotiloja lapsilla. Passiivinen televisionkatseleminen tarkoittaa television auki olemista, vaikka kukaan sitä varsinaisesti katselisikaan. Televisio toimii tällöin eräänlaisena taustana muulle toiminnalle ja sitä vilkaistaan silloin tällöin. Passiivinen televisionkatseleminen on haitallista lapsille ja sillä on yhteys unihäiriöihin. Television ollessa päällä koko ajan, lapsi kohtaa sieltä väistämättä myös lapselle sopimatonta materiaalia. Pieni lapsi ei voi ymmärtää kaikkia ruudun tapahtumia tai ääniä. Korhosen mielestä lapsen on hyvä oppia sietämään myös hiljaisuutta ja tähän ei tule mahdollisuutta muulloin kuin yöllä, mikäli kotona kuuluu koko ajan medialaitteiden taustaaääniä. (Korhonen 2010, 21–22.)

Kasvattajien kenties eniten huolestuttava median vaikutus on tietokonepelien, television ja videoiden väkivaltaisuus. Medialla on oma osuutensa väkivaltaa hyväksyvän asenteiden juurruttamisessa. Vaikutukset ovat kuitenkin aina ihmisen, sisällön ja tilannetekijöiden yhteispeliä. (Mustonen 2002, 60.)

Median aggressiovaikutukset etenevät yleisimmin kehämäisesti: tietyille median viesteille herkistyvät ne, joilla on omien taipumustensa ja skeemojensa vuoksi valikoivat vastaanottimet (Mustonen 2002, 60). Skeema tarkoittaa organisoitunutta toimintamallia tai tietorakennetta, johon uutta tietoa aina verrataan. Skeemat ohjaavat ihmisen toimintaa ja oppimista. (Vilkko-Riihelä 2005, 189.) Ennestään aggressiiviset lapset pitävät väkivaltaviihteestä, josta he puolestaan omaksuvat väkivaltaa hyväksyviä ajatuksia ja näin heidän aggression pidäkkeensä löystyvät ja väkivallattomat tavat ratkoa ongelmia vähenevät (Mustonen 2002, 60).

Vastuu median käytöstä ja riskeistä on vanhemmilla ja kasvattajilla. Aikuisten tulee tunnistaa median riskit ja siten asettaa rajat median käytölle. Median käytön rajoittamisessa tulee myös muistaa ikärajoista huolehtiminen. Aikuisten vastuulla on huolehtia, etteivät lapset pääse kokemaan ikätasolleen haitallisia kokemuksia. Kuvaohjelmien tarkistaminen on määritelty laissa ja niitä on syytä noudattaa. Kaikkien ikärajapäätösten takana on lastensuojelullinen näkökulma. Ikäraja asetetaan mahdollisen haitallisuuden perusteella ja se on varoitus sekä sitova raja. (Kylmänen 2010, 20.)

Myös median eroottisuus on asia, josta voi koitua haittaa pienille lapsille. Mainosten superlaihat mallit, tietokonepelien kurvikkaat naissankarit ja vastaavasti lihaksikkaat miesmallit ja sankarit antavat ylieroottisen kuvan maailmasta. Erotisoitunut ihmiskuva puolestaan antaa yhä nuoremmille nuorille ja lapsille paineita olla haluttavan, seksikkään ja epärealistisen virheettömän näköisiä. (Mustonen 2002, 61.)

6 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Mediakasvatusta on tutkittu paljon viimeisin vuosikymmenien aikana. Kappaleessa esitellään muutamia aiheesta tehtyjä tutkimuksia.

6.1 Lasten mediabarometri 2010 -tutkimus

Mediakasvatusta on tutkittu varhaiskasvatuksessa sekä kouluikäisten keskuudessa. Meneillään on myös erilaisia mediakasvatusprojekteja ja niitä on tehty useita menneinäkin vuosina. Koska mediakasvatuksen merkitys on kasvanut, päiväkodintyöntekijöille on nykyään olemassa monenlaista materiaalia mediakasvatukseen liittyen. Vastikään on ilmestynyt myös Lasten mediabarometri 2010 -tutkimus, jossa selvitettiin 0-8-vuotiaiden lasten median käyttöä.

Mediakasvatusseura ry:n toteuttamassa Lasten mediabarometri 2010 -tutkimuksessa on selvitetty pienten lasten mediankäyttöä haastatteluin, havainnoimalla sekä vanhemmille suunnatulla kyselyllä. Kansalliseen lomakekyselyyn vastasi yhteensä 743 perhettä. Haastatteluihin ja havainnointeihin osallistui puolestaan 36 lasta, kotona, päivähoidossa ja koulussa eri puolilla Suomea. (Kotilainen 2010,6.)

Mediabarometri 2010 -tutkimuksen mukaan lasten mediankäyttö alkaa jo vauvana. Valtaosa 0-2-vuotiaista lapsista kuuntelee kirjoja, radiota ja äänitteitä. Jo alle vuoden ikäisistä lapsista löytyy myös digitaalisten pelien, Internetin ja kännykän käyttäjiä. Yksivuotiaiden mediankäyttöön kuuluvat myös television ja kuvatallenteiden katselu. Pääasiassa tämän ikäisten lasten mediankäyttö tapahtuu vanhempien tai muiden aikuisten seurassa. Iän lisääntyessä mediankäyttö monipuolistuu ja siitä saatava ilo ja jännitys alkavat osoittautua merkityksellisiksi. (Kotilainen 2010,6.)

Tutkimus osoittaa, että lasten medialukutaitojen edistämisen tulisi sisältyä elinikäiseen oppimiseen varhaiskasvatuksesta alkaen. Tutkijoiden mukaan pienten lasten perheille tulisi myös lisätä tietoutta lasten mediakulttuureista ja mediakasvatuksesta. (Kotilainen 2010, 6.)

6.2 Mediamuffinssi-hanke

Opetusministeriön Lapset ja media -hankkeen osana käynnistettiin alle 8-vuotiaiden mediakasvatukseen suuntautunut Mediamuffinssi-hanke. Tavoitteena oli kehittää lasten parissa työskentelevien aikuisten ja lasten vanhempien mediakasvatustaitoja, jolloin he pystyvät paremmin turvaamaan lasten turvallisen mediankäytön. (Mediamuffinssi - mediakasvatusta pienille lapsille 2006.)

Yhtenä hankkeen tavoitteena oli myös saada lasten lähipiirissä toimivat aikuiset ajattelemaan median vaikuttavuutta pienten lasten maailmassa sekä luoda perustaa lasten turvalliselle mediankäytölle lastensuojelullisin ja kasvatuksellisin keinoin (Mediamuffinssi ym. 2006). Hankeen aikana tuotettiin paljon materiaalia mediakasvatukseen. Keskeisinä toimijoina hankkeessa olivat muun muassa Kerho-keskus- koulutyön tuki ry., Koulukinoyhdistys ry, Mediakasvatuskeskus Metka ry, Stakes ja MLL. (Stakes ym. 2008, 3; Mediamuffinssi ym. 2006.) Useita kirjoja ja oppaita mediakasvattamiseen on saatavilla niin varhaiskasvatukseen, esiopetukseen kuin perusopetukseenkin.

7 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TUTKIMUSONGELMA

Tässä kappaleessa käsitellään tutkimuksen taustaa, tutkimusongelmaa sekä tutkimusmenetelmiä.

7.1 Tutkimuksen tausta

Idea mediakasvatuksen tutkimiseen lähti harjoittelusta päiväkodissa, jossa näin materiaalia mediakasvattamiseen. Halusin tutkia, kuinka paljon mediakasvatusta toteutetaan päiväkodeissa ja mitä mediakasvatuksella ymmärretään. Media täyttää elämäämme suurelta osalta, joten on mielestäni entistä tärkeämpää, että siitä puhutaan jo varhaiskasvatuksessakin. Aihetta on selvästi alettu tutkia enemmän ja tästä kertoo myös, että alle 8-vuotiaiden lasten mediankäyttöä tutkittiinkin ensimmäistä kertaa Lasten mediabarometri 2010 -tutkimuksessa (ks. 6.1).

Tutkimuksen kaupungit on valittu harjoittelukokemuksien perusteella. Olen ollut harjoittelussa kummassakin kaupungissa, jonka takia päädyin valitsemaan kyseiset kaupungit tutkimuksen kohteiksi. Halusin selvittää onko näistä kaupungeista sattumanvaraisesti valituilla päiväkodeilla eroja mediakasvattamisen suhteen. Hämeenlinnassa ollessani kiinnitin huomiota eräissä päiväkodeissa saatavilla olevan mediakasvatusmateriaalin paljouteen ja siihen, että esiopetuksessa lapset saivat rajoitetusti pelata opetuspelejä tietokoneella. Vaasassa en ollut kuullut puhutavan mediakasvatuksesta, jonka takia halusinkin lähteä tekemään kyseistä tutkimusta.

7.2 Tutkimusongelma

Tutkimusongelmiksi muodostui kolme kysymystä:

1. Millaista tietoa työntekijöillä on mediakasvatuksesta?
2. Millaista mediakasvatusta työntekijät toteuttavat työssään?
3. Mitä mediavälineitä työntekijät hyödyntävät työssään?

Tutkimuksen tavoitteena oli siten selvittää millaista tietoa työntekijöillä on mediakasvatuksesta ja toteuttavatko työntekijät sitä lasten kanssa. Olin myös kiinnos-

tus mitä mediavälineitä käytetään ja mitä medialaitteita pidetään merkityksellisenä käyttää.

Hypoteesina oli, että mediakasvatusta toteutetaan päiväkodeissa vaihtelevasti sekä monin eri tavoin. Osa työntekijöistä toteuttaa varmasti tietoisesti mediakasvatusta ja osa muun toiminnan ohessa. Olettamuksena oli, että eri mediavälineitä käytetään ryhmissä paljon, mutta uskoin kehittämistäkin löytyvän.

7.3 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksessa käytettiin kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusmenetelmää, sekä kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Tällaista tutkimusta, jossa käytetään molempia menetelmiä, kutsutaan termillä mixed methods. Menetelmässä tulee käyttää vähintään yhtä kvantitatiivista ja vähintään yhtä kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. (Bergman 2008, 1.) Kyselylomakkeessa oli sekä avoimia kysymyksiä että strukturoituja kysymyksiä.

Lyhyesti määriteltynä kvantitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan menetelmää, jossa kohdetta pystytään kuvaamaan ja tulkitsemaan erilaisilla tilastoilla. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. (Jyväskylän yliopisto 2011a.)

Tutkimus suoritettiin lähettämällä kyselomake kahteen päiväkotiin, Hämeenlinnan ja Vaasan. Kyseessä on siis vertaileva tutkimus. Vertaileva tutkimus on tutkimusstrategia, jossa hahmotetaan valittujen tapauksien tai yksilöiden välisiä yhtäläisyyksiä ja eroja. Vertaileva tutkimus voi perustua sekä laadullisten aineistojen että määrällisten aineistojen käyttöön. (Jyväskylän yliopisto 2011b.)

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Kappaleessa käsitellään tutkimuksesta saatuja tuloksia. Kyselylomakkeita lähetettiin yhteensä 20 kappaletta, kymmenen kumpaankin päiväkotiin. Lopulliseksi kokonaismääräksi tuli 13 vastausta, joten vastausprosentiksi muodostui 65.

8.1 Vastaajien taustatietoja

Tutkimukseen vastanneista 8 työskentelee vaasalaisessa päiväkodissa ja 5 hämeenlinnalaisessa päiväkodissa. Päiväkodit valittiin sattumanvaraisesti arpomalla molemmista kaupungeista. Tarkoituksena oli saada yksi päiväkotit molemmista kaupungeista nimenomaan sattumanvaraisesti, ilman entuudestaan olevaa tietoa siitä, toteutetaanko mediakasvatusta valituissa päiväkodeissa.

Vastaajat ovat 3-6-vuotiaiden lasten kanssa työskenteleviä lastenhoitajia ja lastentarhanopettajia. Kaikista vastaajista (N13) lastentarhanopettajia on 46 % ja vastaavasti lastenhoitajia 54 %. Vastaajat työskentelevät vaihtelevasti 3-6-vuotiaiden lasten kanssa. Suurin osa vastanneista työskentelee 3-5-vuotiaiden lasten ryhmässä. Oli myös vastaajia, jotka kertoivat työskentelevänsä pelkästään 5-vuotiaiden tai 6-vuotiaiden kanssa.

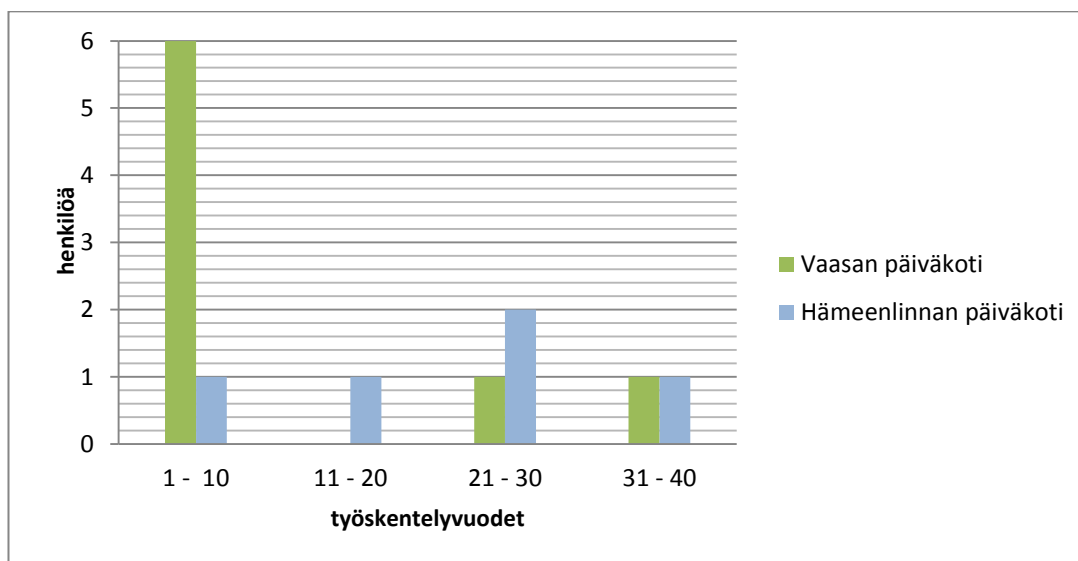
Suurimman vastaajajoukon eli 38 % kaikista vastaajista muodosti 50-60-vuotiaat vastaajat. Taulukossa on esitetty tarkemmin vastaajien ikäjakauma.

Taulukko 1. Työntekijöiden ikätaulukko.

<i>Ikä</i>	<i>Vaasa</i>	<i>%</i>	<i>Hämeenlinna</i>	<i>%</i>	<i>Yhteensä</i>	<i>%</i>
<i>alle 20</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>21-30</i>	<i>2</i>	<i>25</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2</i>	<i>15,4</i>
<i>31-40</i>	<i>2</i>	<i>25</i>	<i>1</i>	<i>20</i>	<i>3</i>	<i>23,1</i>
<i>41-50</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2</i>	<i>40</i>	<i>2</i>	<i>15,4</i>
<i>51-60</i>	<i>4</i>	<i>50</i>	<i>1</i>	<i>20</i>	<i>5</i>	<i>38,5</i>
<i>yli 60</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>1</i>	<i>20</i>	<i>1</i>	<i>7,7</i>
<i>yhteensä</i>	<i>8</i>	<i>100</i>	<i>5</i>	<i>100</i>	<i>13</i>	<i>100</i>

Nuoria kyselyyn vastaajia on selvästi vähemmistö. Kuten taulukosta on luettavissa, 50 % Vaasan vastaajista on iältään 51-60-vuotiaita, kun taas Hämeenlinnassa 40 % vastaajista on iältään 41-50-vuotiaita.

Kyselyssä selvitettiin myös vastaajien päivähoitossa työskentely aikaa. Kuviosta 1. on selvästi nähtävissä, että Vaasan päiväkodin vastaajat ovat työskennelleet päivähoitossa lyhyemmän ajan kuin Hämeenlinnan vastaajat, joilla suurimmalla osalla on työhistoriaa päivähoitossa reilusti yli 10 vuotta.



Kuvio 1. Työntekijöiden työskentelyvuodet päivähoitossa.

Kaikista vastaajista 54 % on työskennellyt alle 10 vuotta päivähoitossa. 8 % vastaajista on työskennellyt 11-20 vuotta. 23 % on työskennellyt 21-30 vuotta ja 15 % vastaajista 31-40 vuotta päivähoitossa.

8.2 Vastaajien käsityksiä mediakasvattamisesta

Tutkimuksessa oli tarkoitus selvittää vastaajien käsityksiä ja kokemuksia mediakasvattamisesta. Kyselylomakkeen kysymyksessä 1 kysyttiin käsityksiä mediakasvattamisesta. Tähän kysymykseen jätti 3 vastaajaa vastaamatta, joista kaikki olivat Vaasan päiväkodista.

Vastaajilla oli hyvin erilaisia näkemyksiä mediakasvattamisesta. Hämeenlinnan päiväkodissa vastaajien käsitykset mediakasvattamisesta olivat keskenään hyvin

samansuuntaiset. Vaasassa puolestaan näkemykset olivat toisistaan melko poikkeavia. Useat vastaajat mainitsivat erilaisia medioita ja mediavälineitä, jotka kyllä kuuluvat mediakasvatamiseen. Hämeenlinnassa mainittiin mediavälineistä muun muassa tietokone, sanomalehdet, CD:t, kamera sekä televisio. Yhdessä vastauksessa käsiteltiin tärkeitä asioita, eli keskustelua:

”...valokuvaus, sanomalehdet, aikakauslehdet, keskustellaan ajankohtaisista asioista ja harjoitellaan välineiden käyttöä.”

Myös välineiden käytön harjoittelu kuului mediakasvatukseen, kuten aiemmin on mainittu. Kahdessa Hämeenlinnan vastauksessa käsiteltiin kriittistä mediakasvatusta, joka on keskeinen tavoite mediakasvatuksessa.

”Erilaisten medioitten vastuulliseen, harkinnanvaraiseen ja kriittiseen käyttöön ohjaavaa toimintaa...” (Vastaaja 2)

”...opetellaan kriittistä ajattelua.” (Vastaaja 4)

Myös Vaasan päiväkodin vastauksissa lueteltiin erilaisia mediavälineitä, tosin suppeammin kuin Hämeenlinnan vastauksissa. Yksi vastaaja näki myös tervehdykset ja kirjeet mediakasvatukseen kuuluvina, mikä on kylläkin kyseenalaista. Eräs vastaus käsitteli lasten kasvattamista median vastuullisiksi käyttäjiksi, mikä on tavoitteellista.

”Lapsia opetetaan käyttämään vastuullisesti eri medioita, (kiinnostus lehtiin.)” (vastaaja 7)

Kysymyksissä 2 ja 3 käsiteltiin päiväkodin ja ryhmän mediakasvatuksen toteutusta. Suurin osa vastaajista, eli 77 prosenttia, vastasi päiväkodissa toteutettavan *satunnaisesti* mediakasvatusta (*säännöllisesti, jonkin verran, satunnaisesti, ei koskaan*). 85 prosenttia kaikista vastaajista sanoi toteuttavansa *satunnaisesti* mediakasvatusta ryhmässään. Vain yksi vastaaja vastasi toteuttavansa *säännöllisesti* mediakasvatusta ryhmässään.

Kysymyksessä 4 kysyttiin millaista mediakasvatusta vastaajien ryhmässä toteutetaan. Kaikista eniten vastaajat mainitsivat toteuttavansa mediakasvatusta ryhmässään sanoma- ja aikakauslehdillä, jonka oli maininnut 62 % kaikista vastaajista.

Hämeenlinnan vastauksissa esiintyi äänisatujen kuuntelu suurimmassa osassa vastauksista. Myös sanoma-/aikakauslehdet esiintyivät lähes kaikissa vastauksissa. Kahdessa vastauksessa mainittiin valokuvias ja valokuvien tutkiminen. Kuvista ja niiden herättämistä tunteista keskustelu on tärkeää mediakasvatusta. CD-levyjen kuuntelu ja musiikki olivat myös mainittu suurimmassa osassa vastauksista. Vain kaksi vastaajaa mainitsi perinteisten satukirjojen ääneen lukemisen lapsille.

”Videoita äärimmäisen harvoin. Joskus sanomalehtiä CD-levyjä, satukasetteja. Henkilökohtaisesti luen kirjoja lapsille mahdollisimman paljon esim. uniaikaan.” (Vastaaja 3)

Vaasan vastauksissa mainittiin myös sanoma-/ aikakauslehdet suurimmassa osassa vastauksista. Kahdessa vastauksessa mainittiin valokuvaaminen ja niin ikään kahdessa CD – soittimen käyttö. Yksi vastaaja huomio myös kuvista ja tv ohjelmista keskustelemisen, mikä on tärkeää mediakasvatamisessa.

”Tekstin ja kuvan selvitystä katselua. Keskustelua tv-katselusta, ohjelmista. Keskustelut mahdollisista ajankohtaisista uutisista jotka vaivaavat lasta...” (Vastaaja 12)

Vaasassa kolme vastaajaa kertoi toteuttavansa mediakasvatusta satukirjoja lukemalla. Hämeenlinnassa kaksi vastaajaa teki samoin. Kuva- ja satukirjojen lukeminen on yleistä perustoimintaa päiväkodeissa, jota toteutetaan varmasti joka ryhmässä. Ilmeisesti sitä ei kuitenkaan aina mielletä osaksi mediakasvatusta. Toki satukirjojen lukemistavoissa on eroja. Niitä voidaan lukea eritilanteissa, kuten päivälevolla tai sitten niihin voidaan paneutua tarkemmin ja samalla eritellä sisältöjä ja merkityksiä.

Opetuspelit mainittiin kahdessa Vaasan vastauksessa, toisin kuin Hämeenlinnassa, jossa niitä ei mainittu ollenkaan. Toisessa näistä mainittiin myös tietokone, jolla opetuspelien pelaaminen toteutetaan.

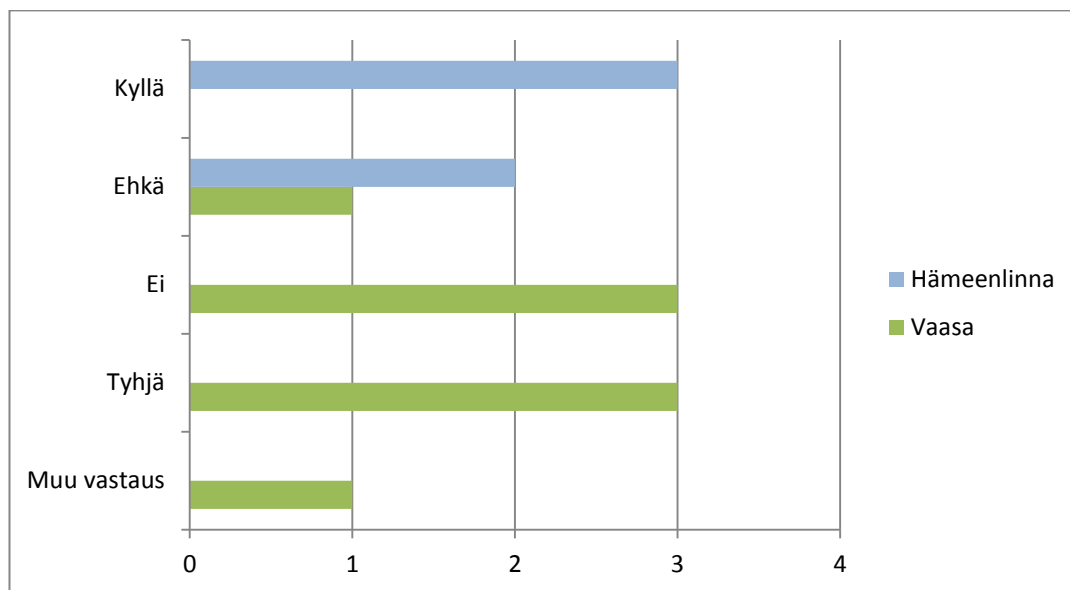
”Joitakin tietokonepelejä on käytössä joiden avulla opitaan kieltä ja käsitteitä.” (Vastaaja 13)

Kyseinen vastaaja työskentelee 5-vuotiaiden lasten kanssa.

8.3 Koulutus ja mediakasvatus

Hämeenlinnan vastaajista kukaan ei ollut saanut koulutusta mediakasvattamiseen. Yksi vastaajista vastasi kuitenkin, että on käynyt kurssin liittyen videokameran käytöstä päivähoidossa. Vaasassa puolestaan oli yksi vastaaja, joka oli saanut koulutusta mediakasvattamiseen. Koulutus oli tapahtunut hänen koulussaan, jossa oli ollut kurssi, joka käsitteli mediakasvattamista.

Seuraavassa kysymyksessä kysyttiin tarpeesta saada koulutusta/ lisäkoulutusta mediakasvatuksesta. 23 % kaikista vastaajista koki tarvitsevansa koulutusta. Diagrammissa on esitetty tarkemmin kysymyksen tuloksia.



Kuvio 2. Vastaajien mielipiteet koulutuksen tarpeesta.

Hämeenlinnassa koettiin selvästi enemmän tarvetta koulutukseen mediakasvatuksesta. Vaasan vastaajista peräti 37,5 % jätti kysymykseen vastaamatta. Vaasan yksi Muu vastaus oli seuraavanlainen:

”Jos olisin aikeissa käyttää mediakasvatusta laajemmin en panisi pahaksi vaikka saisin lisäkoulutusta.”

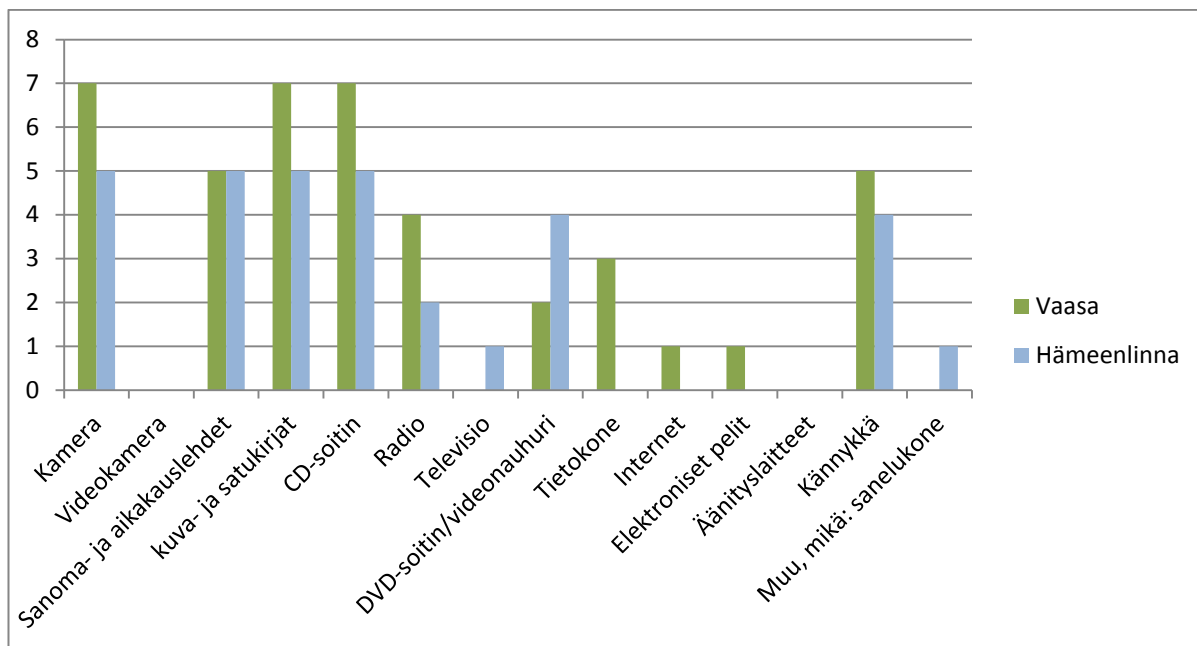
Keskustelua on herättänyt myös digitaalisen kasvunkansion käyttöönottoaminen. Digitaalisen kasvunkansion käyttö edellyttää perustasoisia tietokoneenkäyttötaitoja, mikä voi osalle päivähoidon työntekijöille näyttäytyä negatiivisena vastuksena. Toiset puolestaan pitävät sen tuomasta mahdollisuudesta tehdä päivähoitopäivää näkyvämmäksi vanhemmille. Tähän kyselyyn vastanneista kenenkään ryhmässä tai päiväkodissa ei ollut käytössä digitaalista kasvunkansiota. Yksi vastaaja oli kommentoinut kysymystä seuraavasti.

”Olen käynyt koulutuksessa, jossa oli puhetta digitaalisesta kasvunkansiosta. En haluaisi alkaa skannaamaan lasten töitä koneelle. En haluaisi, että lapset vanhempineen katselevat päiväkodin kasvunkansiota tietokoneelta.”

Kasvunkansiot ovat päiväkodissa hyvin yleisiä. Kansioon kerätään muun muassa lapsen tekemiä piirustuksia ja töitä. Sinne voidaan kirjata muistiin lapsen sadutuksia tai muita lausahduksia. Kansiossa voi olla myös kuvia lapsesta ja lapsen vanhemmista, joita voidaan yhdessä lapsen kanssa katsella. Kasvunkansion avulla päiväkodin henkilökunta ja huoltajat voivat seurata lapsen kehittymistä (Portfolio päiväkodissa 2010).

8.4 Mediavälineet ja niiden käyttäminen

Mediavälineet ovat osa mediakasvatusta. Mediavälineiden käyttöä koskevassa kysymyksessä tarkasteltiin ryhmissä käytössä olevia mediavälineitä. Tarkoituksena oli selvittää mitä mediavälineitä työntekijät käyttävät ryhmissään. Yksi vastaaja jätti kysymykseen vastaamatta. Vaasan vastaajista yksi vastasi puhelin kohtaan, ettei puhelin ole lasten käytössä ja kaksi, että puhelin on osaston puhelin. Yksi oli vastannut samoin myös internet kohtaan, ettei internet ole lasten käytössä (nämä ovat kuitenkin merkittynä diagrammiin).



Kuvio 3. Vastaajien työssään käyttämät medialaitteet.

Kuviosta on nähtävissä, että kamera, kuva- ja satukirjat sekä CD-soitin on käytössä kaikilla kysymykseen vastanneilla. Hämeenlinnan ja Vaasan välillä ei juuri ole eroja. Vain yksi vastaaja lisäsi muu, mikä kohtaan laitteen, joka hänellä oli sanelukone.

Toisessa mediavälineitä käsittelevässä kysymyksessä, tutkittiin kuinka tärkeäksi vastaajat kokevat luetelluiden mediavälineiden käytön ja niihin tutustumisen varhaiskasvatuksessa. Kysymyksessä oli lueteltu samat medialaitteet kuin Kuviossa 3 on näkyvillä. Hämeenlinnan vastauksissa tärkeimmäksi mediavälineeksi tutustua ja käyttää nousi kuva- ja satukirjat. Toiseksi tärkeimpänä pidettiin CD-soitinta. Ei lainkaan tärkeänä tutustua ja käyttää pidettiin Internetiä ja elektronisia pelejä.

Vaasan vastauksissa tärkeimmiksi tutustua ja käyttää nousivat niin ikään kuva- ja satukirjat ja CD-soitin. Ei lainkaan tärkeänä tutustua ja käyttää pidettiin Vaasassa radiota. Toisena vähiten tärkeänä pidettiin elektronisia pelejä. Kuten edellä tuli ilmi, satu- ja kuvakirjat koettiin erittäin tärkeäksi tutustua ja käyttää varhaiskasvatuksessa molemmissa kaupungeissa, kuten myös CD-soitin. Kamera oli myös molemmissa koettu tärkeäksi medialaitteeksi. Kaiken kaikkiaan medialaitteet arvioitiin kummassakin kaupungissa samansuuntaisesti.

8.5 Tietokoneet ja niiden käyttö ryhmissä

Seuraavat kysymykset käsittelivät tietokoneen käyttämistä ja hyödyntämistä opimisen välineenä. Hämeenlinnan päiväkodissa ei yhdessäkään ryhmässä ollut lasten käytössä tietokonetta. Vaasassa kahdessa vastauksessa vastattiin, että lasten käytössä on tietokone. Näissä ryhmissä lapset käyttävät tietokonetta opetuspelien pelaamiseen ja piirtämiseen. Tietokoneen käytön rajoitusta koskevaan kysymykseen vastaajat vastasivat seuraavasti:

”Aika ja määrä.” (Vastaaja 13)

”Ei pelata liikaa.” (Vastaaja 9)

Myös yksi Hämeenlinnan vastaaja oli kirjoittanut tietokoneista tähän kysymykseen kommentin:

”Niitä on aivan liian vähän ja liian kaukana ryhmästä.”

Uskoakseni vastaaja tarkoittaa tietokoneita olevan ylipäänsä koko talossa liian vähän, tietokoneiden tarve ei ole ilmeisesti riittävä aikuisten käyttöönkään. Jos tietokoneita käytetään ryhmässä, pitää koneen olla mielestäni ryhmäntiloissa tai ainakin välittömässä läheisyydessä. Rajoittaminen ja kontrolloiminen tulee pystyä takaamaan.

8.6 Liiallinen median käyttö ja mediavanhemmuus

Yksi kysymyksistä käsitteli liiallisen mediankäytön ilmenemistä päiväkotiryhmässä. Liiallinen mediankäyttö voi näkyä lapsissa eritavoin. Joillakin lapsilla median käyttö näkyy ja kuuluu kaikessa leikkimisessä ja puhumisessa. Liiallinen käyttö voi muun muassa ilmetä levottomuutena, ärtyisyytenä, liikunnan tai syömisen laiminlyöntinä tai leikkikavereiden laiminlyöntinä mediankäytön takia.

Kaikista vastaajista 77 % vastasi havainneensa lapsissa liiallisen mediankäytön merkkejä. Hämeenlinnan vastauksissa mainitaan lapsissa näkyvän muun muassa levottomuutta, aggressiivisuutta ja rajattomuutta. 32 vuotta päivähoidossa työskennellyt työntekijä vastasi seuraavaa:

”Liiallinen äänenkäyttö. Lapset suorastaan huutavat vaikka kaveri jonka kanssa leikkii on ihan vieressä. Lyöminen, potkiminen, toiminnan yleinen aggressiivisuus lisääntynyt!”

Yksi vastaaja oli myös huolestunut liian monien nykyisten lastenelokuvien väkivaltaisuudesta ja toinen ohjelmista joita lapset katsovat. Yhdessä vastauksessa oli myös mainittu pelailun tekevän lapsista levottomia ja nyrkkejä heiluttelevia.

”Lapset kertovat katsovansa sellaisia ohjelmia TV:stä joita itse en pidä pienille lapsille sopivina.”

Vaasan vastauksissa esiintyi samoja aiheita kuin Hämeenlinnan. Lapsilla on havaittu olevan väkivaltaisia leikkejä sekä levottomuutta. 29 vuotta päivähoitossa työskennellyt työntekijä vastasi seuraava:

”Rajut – levottomat leikit – todellisuuden hämärtyminen.”

Mediakasvatuksessa pyritään vaikuttamaan myös juuri tähän todellisuuden hämärtymiseen. Lasten tulisi erottaa mikä on totta ja mikä niin sanottua satumaaailmaa. Eräs vastaaja joka vastasi, ettei ole havainnut liiallisen mediankäytön merkkejä, vastasi seuraavasti:

”Ei oikeastaan. Joskus tuntuu, että joku lapsi puhuu vähän liiankin paljon peleistä tai television katselusta. Usein vanhemmat kuitenkin säännöstelevät tv:n tai pelien käyttöä.”

Kyselylomakkeessa kysyttiin myös keskustellaanko vanhempien kanssa mediavanhemmudesta. Nykypäivänä mediavanhemmudesta keskusteleminen on entistä tärkeämpää, sillä kaikille ei ole itsestään selvää ettei lapsen ole hyvä katsella esimerkiksi Salattuja Elämiä tai muita ei lapsille tarkoitettuja ohjelmia. Kaikista vastanneista 46 % keskustelee vanhempien kanssa mediavanhemmudesta ja 54 % ei keskustele. On huolestuttavaa, että yli puolet ei keskustele vanhempien kanssa tästä aiheesta. Vastaukset jakautuivat tasaisesti hoitajien ja opettajien kesken. Keskustelemisen kannalta ei ollut merkityksellistä, oliko vastaaja lastenhoitaja vai lastentarhanopettaja.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kyselyn kaikista vastaajista 46 % oli lastentarhanopettajia ja 54 % lastenhoitajia. Suurimman vastaajajoukon muodostivat iältään 50-60-vuotiaat vastaajat. Huomioita herätti kaupunkien työskentelyvuosien väliset erot päivähoidossa. Vaasan vastaajista 75 % on työskennellyt alle 10 vuotta päivähoidossa, toisin kuin Hämeenlinnan vastaajat, joista 80 % on työskennellyt yli 10 vuotta.

Tutkimuksen tutkimusongelmiksi muodostui kolme kysymystä: *Millaista tietoa työntekijöillä on mediakasvatuksesta? Millaista mediakasvatusta työntekijät toteuttavat työssään? Mitä mediavälineitä työntekijät hyödyntävät työssään?* Näihin kolmeen tutkimuskysymykseen saatiin jokaiseen tuloksia. Jokaiseen kysymykseen oli suoraan niitä käsitteleviä kysymyksiä kyselylomakkeessa. Ensimmäinen tutkimuskysymys käsitteli vastaajien käsityksiä mediakasvatuksesta.

Vastaajilla oli erilaisia käsityksiä mediakasvatuksesta. Kaksi vastaajaa (Hämeenlinna) oli määrittelyissään yhdistänyt mediakasvatuksen kriittiseen ajatteluun ja käyttöön ohjaavaan toimintaan. Pääasiassa mediakasvatus liitettiin erilaisiin mediavälineisiin ja mediakasvatusta määriteltäessä keskityttiin erilaisten mediavälineiden luettelemiseen sen sijaan, että olisi pohdittu kasvatukseen liittyviä seikkoja. Hämeenlinnan vastaajilla oli kokonaisuudessaan monipuolisempi käsitys mediakasvattamisesta kuin Vaasan vastaajilla. Vaasassa ei esimerkiksi yksikään maininnut yhtä tärkeää mediakasvatuksen tavoitetta eli kriittisen ajattelukyvyyn kehittämistä. Vaasan vastauksissa mediakasvatuksen määrittely oli tehty paljon suppeammin ja kolme vastaaja oli jättänyt kokonaan vastaamatta kysymykseen.

Kaikista vastaajista vain yksi oli saanut jonkinmoista koulutusta mediakasvatuksesta ja sekin oli tapahtunut osana hänen koulutustaan. Tästä huolimatta halukkuutta kouluttautumiseen löytyi vain 23 % vastaajista. Hämeenlinnassa oltiin selvästi halukkaampia saamaan koulutusta mediakasvattamiseen kuin Vaasassa. Vaasassa yksikään vastaaja ei kokenut tarvetta koulutuksen saamiseen mediakasvattamisesta ja ehkä -vastauksiakin oli vain yksi. Tulevaisuudessa uskoisin tilanteen olevan toinen, sillä mediakasvatukseen on alettu jo kiinnittämään huomiota,

jonka myötä mediakasvatus tulee varmasti kuulumaan pakolliseksi osaksi koulutusta.

Toinen tutkimuskysymys koski millaista mediakasvatusta työntekijät toteuttavat työssään. Tuloksista kävi ilmi, että vastaajista 85 % toteutti satunnaisesti mediakasvatusta työskentelemässään ryhmässä (*säännöllisesti, jonkin verran, satunnaisesti, ei koskaan*). Millaista mediakasvatusta ryhmässäsi toteutetaan – kysymykseen mainittiin vastauksissa sanoma- ja aikakauslehdet useimmiten yhteensä 62 % vastauksista. 46 % vastaajista mainitsee CD – levyjen kuuntelemisen. Viisi vastaajaa (38 %) toteuttaa mediakasvatusta kuva- ja satukirjoja lukemalla. Mielestäni oli yllättävää, että näin harva vastaaja mainitsi kuva- ja satukirjat. Äänisadut tai satukasetit mainitaan kolmessa vastauksessa. Opetuspelit mainittiin kahdessa Vaasan vastauksessa, toisin kuin Hämeenlinnassa, jossa yksikään vastaaja ei niitä mainitse.

Viimeinen tutkimuskysymys käsitteli työntekijöiden käyttämiä medialaitteita. Medialaitteista tärkeimmiksi tutustua ja käyttää nousivat selkeästi kuva- ja satukirjat. Toiseksi tärkeimpänä pidettiin CD-soitinta. Yleisimpiä medialaitteita, joita työntekijät ryhmissään käyttivät, olivat kamera, CD-soitin sekä kuva- ja satukirjat. Vain kahdessa (Vaasa) vastauksessa kerrottiin lasten käytössä olevan tietokone.

Lisäksi huomiota herättävää oli, että 77 % vastaajista oli huomannut lapsissa liiallisen mediakäytön merkkejä, mutta vain 46 % vastasi keskustelewansa vanhempien kanssa mediavanhemmudesta.

10 POHDINTAA

Kaiken kaikkiaan tutkimus onnistui kohtuullisesti. Tutkimuskysymyksiin löytyi vastaukset ja tulokset olivat vertailtavissa. Suuria eroja Hämeenlinnan ja Vaasan vastauksien välille ei muodostunut.

Huomioitavaa tutkimuksessa oli, ettei nuoria vastaajia juurikaan ollut (2 vastaajaa 21-30-vuotiaita). Elämme murrosvaiheessa, jossa useat vanhemmat ihmiset eivät ole niin tottuneita käyttämään jatkuvasti uudistuvia mediavälineitä ja he ovatkin joutuneet opettelemaan ja tottumaan aikuisiällä monien erilaisten laitteiden käyttöä ja olemassaoloon. Heidän vastauksista voi kenties heijastua esimerkiksi tottumattomuus laitteisiin ja haluttomuus ottaa niitä mukaan työhön. Nuoret ovat tottuneempia erilaisten välineiden käyttöön ja siten kenties myönteisempiä. Myös se, etteivät vanhemmat työntekijät ole saaneet koulutusta mediakasvatamiseen vaikuttaa. Nuorilla vasta valmistuneilla on jo monilla kuulunut mediakasvatuksen opintoja koulutukseensa.

On oletettavaa, että vanhempien ihmisten tietotekniikka osaaminen on keskimäärin heikompaa kuin nuorten. Tämä voi heijastua negatiivisena suhtautumisena mediakasvatukseen varhaiskasvatuksessa kuten seuraavasta kommentista, joka oli kirjoitettu kohtaan *Muu avoin palaute*, käy ilmi:

”Päiväkodissa keskityttävä henkilökohtaisiin kontakteihin ja kirjoihin TÄRKEÄÄ.” (51-60 -vuotias vastaaja)

Jälkikäteen ajateltuna olisin tehnyt joitakin asioita toisin. Olisin lähettänyt tutkimuksen useampaan päiväkotiin molemmissa kaupungeissa, jolloin tutkimus olisi ollut laadultaan pätevämpi. Nyt suoria eroavaisuus tai yhtäläisyysvertauksia ei voi vetää. Tämä johtuu myös siitä, ettei vastauksia saatu yhtä paljon kummastakin kaupungista. Olisin myös kysynyt joistakin aiheista vielä tarkemmin ja mahdollisesti eritavalla.

Mielestäni mediakasvatus on tärkeä ja edelleen ajankohtainen varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Erilaisia apuvälineitä ja koulutusmateriaalia on kyllä otettu käyttöön mediakasvatukseen liittyen, mutta selvästi tutkimukseen osuneissa päiväko-

deissa ei vielä juurikaan toteutettu mediakasvatusta. Aihetta piti tärkeänä myös muuan vastaaja, joka oli kirjoittanut seuraavaa niin ikään *Muu avoin palautteen*:

”Hyvä asia, ja ajankohtainen, aihe erittäin tärkeää meille vanhemmille ja työntekijöille pohdittavaksi, kuinka suojella pientä lasta media saateilta ja kieroön kasvamiselta!”

Tähän kyselyyn vastanneista vain 23 % toi ilmi halukkuuden saada koulutusta mediakasvattamiseen. Selvästi tällaiselle olisi tarvetta ja mahdollinen kurssi tai koulutus mediakasvatuksen perusteista olisi tarpeen. Johtuuko halottomuus mediakasvatukseen siitä, etteivät vastaajat tarkalleen tiedäneet mitä mediakasvatus käytännössä on, vai kokevatko he aiheen epätärkeänä?

Joissakin kaupungeissa on otettu mediakasvattaminen aktiivisemmin huomioon varhaiskasvatuksessa. Olen kuullut työntekijöiden käyttöön annetuista mediakasvatus-paketeista, joista löytyy materiaalia mediakasvatuksen toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa. Tällaisten käyttöön ottaminen olisi varmasti hyvä asia monissa päiväkodeissa. Materiaalit toimisivat työntukena ja suuntaisivat tärkeimpiin asioihin.

Tutkimukseni on hyvin pienessä mittakaavassa tehty vertailu kahden eri kaupungin kahdesta päiväkodista. Jatkotutkimuksena tutkimusta voisi laajentaa vertailemaan useampia päiväkoteja ja kaupungeja. Suuremmassa tutkimuksessa tulisi kuitenkin kyselylomakkeen olla strukturoidumpi aineiston läpikäymisen kannalta. Mediakasvatusta voisi tarkastella myös valtakunnallisella tasolla. Tulisiko mediakasvatusta toteuttaa tietoisin menetelmin samalla tavalla päiväkodeissa valtakunnallisesti?

LÄHTEET

Adenova. 2007. Digitaalinen Kasvunkansio. Viitattu 27.7.2011.
<http://www.kasvunkansio.fi/esittely/?id=0>

Bates, C., Lieberman, D. & So, J. 2009. Young Children's Learning With Digital Media. Computers in the Schools, 271-283. Taylor & Francis Group, LLC. University of California, Santa Barbara, Santa Barbara, California, USA.
<http://helios.uta.fi:2069/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=f695ed02-29c5-4911-b9c0-d6ee5c3fb389%40sessionmgr110&vid=2&hid=126>

Bergman, M. 2008. Advances in Mixed Methods Research. Los Angeles, [Calif.] ; London : SAGE. <http://helios.uta.fi:2227/view/advances-in-mixed-methods-research/d1.xml>

Giddens, A. 2009. Sociology Sixth Edition. Cambridge, UK. Polity Press.

Henriksson, A., Niinistö, H., Pentikäinen, L. & Ruhala, A. 2006. Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Helsinki. BTJ Kirjastopalvelu.

Jyväskylän yliopisto. 2011a. Määrällinen tutkimus. Viitattu 26.10.2011.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>

Jyväskylän yliopisto. 2011b. Vertaileva tutkimus. Viitattu 26.10.2011.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/vertaileva-tutkimus>

Karlsson, L. 2007. Mediamatkaan saduttamalla. Teoksessa Mediametkaa! Osa 2 – Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan, 123-134. Toim. Pentikäinen, L., Ruhala, A. & Niinistö, H. Helsinki. Mediakasvatuskeskus Metka ry.

Karlsson, L. 2001. Sadutus pähkinäkuoressa. Viitattu 22.8.2011.
<http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/Sadutus/sadutusohje.htm>

Kerhokeskus-koulutyön tuki ry & Opetushallitus. 2009. Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa. 1. painos. Helsinki. Aksidenssi Oy.

Korhonen, P. 2010. Median asettamia haasteita pienten lasten hyvinvoinnille. Teoksessa Mediakasvatuksen käsikirja, 9-35. Toim. Meriranta, M. UNIPress.

Kotilainen, S. 2002. Kasvattaja lapsen tulkkina mediaympäristössä. Teoksessa Median sylissä Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta, 34-39. Toim. Sintonen, S. Helsinki. Oy FINN LECTURA Ab.

Kotilainen, S. 2011. Tukea pienten lasten mediakasvatukseen. Teoksessa Lasten mediabarometri 2010: 0-8-vuotiaiden lasten mediankäyttö Suomessa, 68-70.

Toim. Kotilainen, S. Iisalmi. Painotalo Seiska Oy. Viitattu 25.7.2011.
<http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-6-9.pdf>

Kupiainen, R. Sintonen, S. 2009. Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki. Helsinki University Press/Palmenia.

Kupiainen, R., Sintonen, S. & Suoranta, J. 2007. Suomalaisen mediakasvatuksen vuosikymmenet. Teoksessa Näkökulmia mediakasvatukseen. Lehtonen, M. Helsinki. Mediakasvatusseura ry. Viitattu 13.9.2011.
<http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-1-4.pdf>

Kylmänen, T. 2010. Mediamylly Kasvattajan opas esi- ja alkuopetukseen. Helsinki. Kustanneosakeyhtiö Tammi.

L 19.1.1973/36. Laki lasten päivähoidosta.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

L 21.8.1998/628. Perusopetuslaki.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

MLL (Mannerheimin Lastensuojeluliitto). 2010. Meidän media Ohjaajan opas alle 10-vuotiaiden lasten mediakasvatukseen. Viitattu 27.7.2011. http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/2ab29768bc7fee4cd6a4fc22ad2f162d/1311782694/application/pdf/12106321/Meid%C3%A4n%20media_ohjaajan%20opas.pdf

Matikkala, U & Lahikainen A.R. 2005. Pelit, tietokone ja kännykkä lasten sosiaalisissa suhteissa. Teoksessa Lapsuus mediamaailmassa Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan, 92-109. Toim. Mäyrä, F. Helsinki. Oy Yliopistokustannus University Press Finland.

Mediamuffinssi – mediakasvatusta pienille lapsille. 2006. Etusivu. Opetushallituksen verkkolehti.
<http://www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2006/0203/mediamuffinssi.html>

Mustonen, A. 2009. Media ja lapsen pelot. Teoksessa Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa, 51-53. Helsinki. Aksidenssi Oy.

Mustonen, A. 2002. Median rooli psykologisessa kehityksessä. Teoksessa Median sylissä Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta, 55-69. Toim. Sintonen, S. Helsinki. Oy FINN LECTURA Ab.

Niinistö, H. & Ruhala, A. 2007. Pienten lasten mediakasvatus. Teoksessa Näkökulmia mediakasvatukseen. Lehtonen, M. Helsinki. Mediakasvatusseura ry. Viitattu 17.8.2011. <http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-1-4.pdf>

Portfolio päiväkodissa. 2010. Viitattu 28.10.2011.
http://www03.edu.fi/oppimateriaalit/portfolioid/port_5.htm

Salokoski, T. 2006. Pelinappulat. Teoksessa Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla, 66-77. Toim. Niinistö, H. & Ruhala, A. Helsinki. BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Salokoski, T. 2007. Turvallista mediamatkaa! Taitavaksi median tulkitsejaksi aikuisen tukemana. Teoksessa Mediametkaa! Osa 2- Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan, 75-86. Toim. Pentikäinen, L., Ruhala, A. & Niinistö, H. Helsinki. Mediakasvatuskeskus Metka ry.

Sintonen, S. 2002. Mediakasvatusta järjellä ja tunteella. Teoksessa Median sylissä Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta, 111-118. Toim. Sintonen, S. Helsinki. Oy FINN LECTURA Ab.

Stakes ja Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke. 2008. Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Iisalmi. Painotalo Seiska Oy.

Stakes Oppaita 56. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saarijärvi. Gummerus Kirjapaino Oy. Viitattu 2.8.2011. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>

Suoranta, J. 2003. Kasvatus mediakulttuurissa. Tampere. Vastapaino.

THL. 2011. Kuvaus varhaiskasvatuspalveluista. Viitattu 4.8.2011. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/varhaiskasvatuspalvelut;jsessionid=E1CB75897F726D663646BBF9DF636877

Vaarala, N. 2011. Kiellä sotapelit lapseltasi. Aamulehti.

Varis, T. 2002. Isovanhempana digitaaliajassa. Teoksessa Median sylissä Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta, 23-33. Toim. Sintonen, S. Helsinki. Oy FINN LECTURA Ab.

Vilkko-Riihelä, A. 2005. Mielen maailma 2 Kehityopsykologia. 1.painos. Porvoo. WSOY.

Wiio, J. 2006. Media uudistuvassa yhteiskunnassa Median muuttuvat pelisäännöt. Helsinki. Edita Prima Oy.

KYSELYLOMAKE MEDIAKASVATUKSESTA:

Kyselyyn vastaaminen tapahtuu nimettömänä. Tutkimusraportissa kysymyksiin vastanneita ei voida tunnistaa. Vastauksia käytetään ainoastaan tässä opinnäytetyössä. Lomakkeen 16. kysymyksen vastaamiseen menee alle 10 minuuttia.

TAUSTATIEDOT:

1. Ammattinimike: _____
2. Ikä: ☐ alle 20 ☐ 21-30 ☐ 31-40 ☐ 41-50 ☐ 51-60 ☐ yli 61 -
vuotias.
3. Työskennellyt päivähoitossa _____ vuotta.
4. Työskentelen _____-vuotiaiden lasten kanssa.

MEDIAKASVATUKSESTA:

1. Mitä mediakasvatus mielestäsi on?

2. Toteutetaanko päiväkodissanne mediakasvatusta? Valitse sopivin vaihtoehto.

☐ säännöllisesti ☐ jonkin verran ☐ satunnaisesti ☐ ei koskaan

3. Toteutetaanko ryhmässäsi mediakasvatusta?

☐ säännöllisesti ☐ jonkin verran ☐ satunnaisesti ☐ ei koskaan

4. Millaista mediakasvatusta ryhmässäsi toteutetaan?

5. Oletko saanut koulutusta mediakasvattamiseen?

☐ kyllä ☐ ei

Jos kyllä, millaista? Koetko siitä olevan hyötyä työssäsi?

6. Tunnetko tarvitsevasi koulutusta/ lisäkoulutusta mediakasvatukseen?

7. Onko päiväkodissanne käytössä digitaalinen kasvunkansio?

☐ kyllä ☐ ei

Jos kyllä, millaiseksi olet käytön kokenut?

8. Mitä medialaitteita ryhmässäsi käytetään?

Kamera ☐

Videokamera ☐

Sanoma- ja aikakauslehdet ☐

Kuva- ja satukirjat ☐

CD-soitin ☐

Radio ☐

Televisio ☐

DVD –soitin/videonauhuri ☐

Tietokone ☐

Internet ☐

Elektroniset pelit ☐

Äänityslaitteet ☐

Kännykkä ☐

Muu, mikä _____

9. Kuinka tärkeäksi koet seuraavien medialaitteiden käytön ja niihin tutustumisen varhaiskasvatuksessa? Valitse sopivin vaihtoehto.

	en lainkaan tärkeäksi			erittäin tärkeäksi
Kamera	1	2	3	4
Videokamera	1	2	3	4
Sanoma- ja aikakauslehdet	1	2	3	4
Kuva- ja satukirjat	1	2	3	4
CD-soitin	1	2	3	4
Radio	1	2	3	4
Televisio	1	2	3	4
DVD -soitin/videonauhuri	1	2	3	4
Tietokone	1	2	3	4
Internet	1	2	3	4
Elektroniset pelit	1	2	3	4
Äänityslaitteet	1	2	3	4
Kännykkä	1	2	3	4

10. Onko ryhmäsi lasten käytössä tietokonetta? (Mikäli ei, siirry kysymykseen 13.)

☐ kyllä ☐ ei ☐ kyllä, mutta ei sijaitse ryhmän tiloissa

11. Lapset käyttävät tietokonetta seuraaviin tarkoituksiin (valitse yksi tai useampia).

Opetuspelit ☐
 Viihdepelit ☐
 Internet ☐
 Piirtäminen ☐
 Musiikin kuuntelu ☐
 Videot ☐

12. Onko tietokoneen käytölle rajoituksia? Jos kyllä, millaisia?

☐ kyllä ☐ ei

13. Kuinka yleisiä tietokoneet lapsiryhmissä ovat lähialueellasi?

ei lainkaan yleisiä

todella yleisiä

1

2

3

4

5

14. Keskustellaanko vanhempien kanssa mediavanhemmuudesta?

☐ kyllä

☐ ei

15. Oletko havainnut lapsessa/lapsissa liiallisen median käytön merkkejä? (Kuten levottomuus, ärtyisyys, liikunnan tai syömisen laiminlyönti, leikkikavereiden laiminlyönti.)

☐ kyllä

☐ ei

Millaista?

16. Muu avoin palaute.

KIITOS VASTAAMISESTA!



HÄMEENLINNAN KAUPUNKI
VARHAISKASVATUSPALVELUT
Palvelujohtaja

PÄÄTÖSPÖYTÄKIRJA
Nro 48
30.8.2011
Dno 533/2011

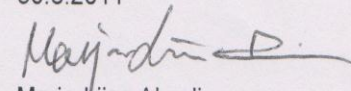
Asia: Tutkimuslupa-anomus / Mari Mäenpää

Päätös: Päätän myöntää sosionomi-opiskelija Mari Mäenpäälle luvan tehdä opinnäytetyöhön liittyvä aineisto keruu Hämeenlinnan varhaiskasvatuspalveluissa, 2011 päivätyn tutkimussuunnitelman mukaisesti.

Hämeenlinnassa

30.8.2011

Palvelujohtaja


Marja-Liisa Akselin

Otteen oikeaksi todistaa:

Hämeenlinnassa

Täytäntöönpano/tiedoksi:

MARI MÄENPÄÄ
Päivi Raukko, palvelutuotantojohtaja

Vaasan kaupunki – Vasa stad

Kasvatus- ja opetusvirasto

Verket för fostran och utbildning

Varhaiskasvatusosasto / Avdelningen för småbarnsfostran

Päätös - Beslut

7.9.2011

Viranhaltija - Tjänsteinnehavare

Varhaiskasvatusjohtaja - Direktören för småbarnsfostran

Pykälä - Paragraf

81/2011

Dno - Dnr

Esittelijä - Föredragande lg

Asia - Ärende

Tutkimuslupa/Mari Mäenpää

Esitys - Förslag

Vaasan ammattikorkeakoulussa sosionomiksi opiskeleva Mari Mäenpää anoo tutkimuslupaa opinnäytetyötään varten.

Tutkimuksen aiheena on "Mediakasvatuksen toteutus varhaiskasvatuksessa" ja sen tavoitteena on selvittää kuinka päiväkodissa toteutetaan mediakasvatusta ja kuinka erilaisia mediavälineitä käytetään hyödyksi opetuksessa ja kasvatuksessa sekä kuinka lapsia opetetaan käyttämään eri mediavälineitä.

Tutkimuksessa vertaillaan kahden eri kaupungin kokemuksia mediakasvatuksesta ja tietokoneiden yleisyydestä lapsiryhmissä.

Tutkimus toteutetaan kyselylomakkeella, joka jaetaan päiväkodin työntekijöille.

Tutkimuslupa-anomus liitteenä.

Päätös - Beslut

Hyväksyn edellyttäen, että tutkimuksessa noudatetaan salassapitovelvollisuutta ja että valmis opinnäytetyö luovutetaan varhaiskasvatusosastolle.

Allekirjoitus - Underskrift

Lillemor Gammelgård

Tiedoksianto - För kännedom Vapcoja, M Mäenpää, päiväkodinjohtajat

Lisätietoja antaa – Tilläggsuppgifter ges av

Lillemor Gammelgård, vs. varhaiskasvatusjohtaja, 325 2660

Otteen oikeaksi todistaa

Utdragets riktighet bestyrker

Oikaisuvaatimusohje - Anvisning för rättelseyrkande

Päätöksen tyytymättömyyden voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen alla mainitulle viranomaiselle 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista:

Den som är missnöjd med detta beslut kan inom 14 dagar från delbendet av beslutet framställa ett skriftligt rättelseyrkande till:

Varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunta
PL 2, Vaasanpuistikko 16
65100 VAASA

Nämnden för småbarnsfostran och grundläggande utbildning
PB 2, Vasaerplanen 16
65100 VASA